

Ukuli 27 vsk. ISSN 0782-8195

Julkaisija/Utgivare Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry PL 67, 20101 Turku Åbo Ornitologiska Förening rf PB 67, 20101 Åbo. Päätoimittaja, toimittaja ja taitto/Huvudredaktör, redaktör och ombrytning. Petri Laine Puh. (02) 4705415. Jäsenet saavat lehden ilmaiseksi. Medlemmar erhåller tidningen gratis. Ilmoitushinnat/Annonspriser 1/1 s.700 mk, takakansi 800 mk 1/2 s.500 mk, 1/3 s.400 mk 1/4 s.300 mk Painopaikka/Tryckeri KELAn tutkimuskeskus, kirjapaino 1996

Sisällys

1/1996

- 3. Jurmoa
- 4. Onnen potkuja Espanjassa.
Petri Laine
- 14. RK ja ARK-havainnot TLY:n alueella vuonna 1994. Jyrki Normaja
- 24. Balladi pintojen vaiheilta.
Juhani Toukola
- 29. Varsinais-Suomen liito-oravista vuosina 1980 - 1995. Osa 2.
Vesa Sarola
- 35. Pieni pähkinä purtavaksi
- 36. TLY:n hallitus 1996

Kansi: Pohjantikka (*Picoides tridactylus*), Piikkiö, Rautatieasema. Tammi-kuu 1994: Jyrki Normaja

Viereinen sivu:
Kurjet
Kurjenrahka 1976
Kuva: Matti Valta

JURMOON!

Haluatko kokea Suomen kauneimman lintusaaren lumoa. Mikä voisi voittaa talvisen JURMON?
Soita ja varaa aikasi, kun vielä on tilaa.
Asemanhoitaja: 253 4227.

Jurmo: Henry Lehto

Jurmon aseman tilanne tulee muuttumaan olennaisesti seuraavan vuoden kuluessa. Saaristomeren tutkimuslaitos on lupautunut rakentamaan Jurmon saarelle uuden, sähköistetyn asemarakennuksen, jossa myös tutkimuslaitoksen henkilökunta voisi tarvittaessa yöpyä.

Pitkällisestä tavoitteesta on tulossa totta ja sen vuoksi onkin aika muistuttaa mieliin, miksi olemme siellä.

Jurmo on yksi Saaristomeren helmistä ja tutkimustoimintaa on siellä tehty useita vuosikymmeniä.

Uusi asemarakennus tulee helpottamaan ennenkaikkea pitkäaikaismiehittäjien oloja, mutta myös tavallisten harrastajien asumista.

Olemme keskustelleet aseman käyttöä koskevien sääntöjen noudattamisesta ja tulleet tulokseen, että asemakuri tulee kiristymään olennaisesti. Reitti- ja muuttolaskennat säännöllisesti suorittavat harrastajat tulevat olemaan etusijalla asemalle pääsyyn. Lisäksi hallitus on päättänyt, ettei Jurmoon ole mitään asiaa, jos asemamaksuja on rästissä miltään tiedossa olevalta vuodelta. Nämä muistaen; antoisia havainnoiteja.

TLY:n hallitus

Onnen potkuja Espanjassa

Petri Laine

Lintuharrastajat matkustelevat paljon ulkomailla. Monet lähtevät sinne oppiakseen tunnistamaan uusia lajeja, jotka saattaisivat harhautua tänne pohjoiseen Suomeen. Toiset taas haluavat löytää uutta nähtävää. Itse en ole koskaan analysoinut harrastustani millään tavalla, mutta keräilijä kun olen, kuulun ehkä sittenkin tuohon jälkimmäiseen ryhmään. Kerään ainakin maailmanpinnoja ja se kai myös toimii todistajana. Harrastus kuitenkin vaatii rahaa ja retket maksavat. Huolimatta siitä, että retken vetä-jänä toimii aina alueen hyvin tuntema harrastaja ja yleensä kaikki alueen lajit saadaan "hoidettua" pienessä ajassa, tunnen kuitenkin mitä suurinta mielihyvää itselöy-tämistäni eliksistä. Jopa ulkomailla. Sillä Sponde on aina Sponde. Lisäksi raha on hyvin ratkaiseva tekijä, joten valitsen mieluummin ulkomaanmatkan paikan linnuston ja hinnan mukaan. Kun kohteet täytyy näin rajata, vaatii lajien havainnointi, paitsi linnustoon etukäteen tutustumista kirjojen avulla, myös erittäin hyvää onnea. Monet meistä harrastavatkin juuri siksi, ettei koskaan voi olla varma, näkeekö linnun, löytääkö

jotain uutta tai onko bongattava jo ehtinyt lähteä. Onnea. Sitä tarvitaan. Harvoin sitä on, mutta joskus se osuu kohdalle. Minullekin.

Vuoden 1992 toukokuussa kävin ensimmäistä kertaa Espanjassa viiden Kreikan matkan jälkeen. Tavoitteena saada tuntumaa hiukan erilaisempaan lajistoon. Voitte itse lukiessanne arvioida, kuinka onnistuin.

1. Torremolinos 21.5.1992

n. 30 astetta, aurinkoista, ei tuulta.

Saavuimme Malagan lentokentälle puoliilta päivin ja matkasimme miltei heti Torremolinosiin, jossa majoituin hotelliin. Suihku, vaatteiden vaihto ja kaupunkikierrokselle mitä pikimmin. Kaupungin valtakunnaksi sai heti todeta tavalisen varpusen enkä hakemisenkaan jälkeen löytänyt välimerenvarpusta. Olin kuullut, että vaaleaa tervapääskyä tavattaisiin valtalajina etelän kaupungeissa, joten kiinnitin oitis huomioni yllä kierteleviin "apuksiin", mutta tuntomerkkien erittelemisen osoittautui tosi hankalaksi. Kunnes sitten huomasiin

yhden muita selvästi tummemman tervapääskyn muiden joukossa ja totesin katselleeni koko ajan uusia eliksiä. Lähiö kierroksen aikana näin muutamia mustakottaraisia ja päivän kruunasi falco, joka tosin päätti lentää auringon puolella ja pois päin, mutta vastahan tänne oltiin tultu.

2. Torremolinos - Granada - Alhambra - Torremolinos 22.5.1992

n. 30 astetta, aurinkoista, ei tuulta.

Olin alun perinkin päättänyt tehdä kaikki mahdolliset matkayhtiöiden retket ja ensimmäiseksi osui kohdalle Alhambran puutarhaan suuntautunut matka, jonka aikana piipahdettaisiin myös Granadassa. Olen aina ollut kiinnostunut myös kulttuurista, joten lähdin matkaan hyvillä mielin. Alhambra puutarha on yksi Espanjan suurimmista nähtävyyksistä. Nenä kiinni ikkunalasissa - illalla oli ollut pakko pitää nenä irti muista laseista, että jaksaisi koko tämän päivän - aloimme matkata itään päin ja kohta huomasinkin jokea ylittäessämme silkkihaikaran uittamassa jalkojaan. Matka sujui reippaasti vaikkakin

melko rauhallisissa merkeissä parin pikkutuulihaukan herätellessä aisteja ja nokivaristrion ohilentoa ihastellessa. Olimme jo edenneet melko pitkälle, kun linjurin edestä lensi siniharakka. Olin hiukan hämmästynyt, koska kirjani mukaan siniharakan levinneisyys ei ulottuisi niin itään. No, olihan "Epalin" kartta erehtynyt väittämään, ettei Kreikassa olisi nunnataskuja. Samoksella on ja vielä pesivänä. Tien reunasta karkuun lähtenyt viiriäinen ansaitsee myös maininnan.

Kahvituolle pysähdyimme pienen savipajan luokse ja se antoi tietysti mahdollisuuden yrittää äänihavaintoja. Yksinäinen töyhtökiuru viriteli luritustaan melko lähellä ja vaikka kuinka yritin löytää siitä rinnakkaislajin tuntomerkkejä, se jäi töyhtökiuruksi. Granadassa pysäh-

dyimme hetkeksi ja se sai toteamaan kesykyhyhkn melkoiseksi aluevaltaajaksi. Ei edes varpusia kaupungin sydämessä. Onneksi lähdimme melko pian jatkamaan ja saavuimme pian Alhambbran parkkipaikalle. Alue oli vehreää, jopa lähes lehtomaista, ja sille kuuluvat lajitkin löytyivät - peukaloinen ja mustapääkerttu lauloivat molemmat sydämensä kyllyydestä. Itse puutarha oli ulkopuolen "lehtoon" nähden erittäin hoidettu ja todella loisteliaassa kukkaloistossa. Eikä lintujakaan tarvinnut unohtaa: Keltahemppoja, tikkejä ja vihervarpusia oli useita, eivätkä kovin hiljaisina. Erikoismaininnan saa pieni vitisevä ääni, jonka aiheuttajaa etsin melkein viisi minuuttia kunnes löysin kaksi tulipäähippiäistä korkealta sypresistä.

Paluumatka ei tuonut mitään uutta ja

olinkin jo melko väsynyt, joten saattoi siinä mennä muutama laji ohikin.

3. Torremolinos - Ronda - Torremolinos 23.5.1992

n. 22 astetta, tuulta ja sadetta vuoristossa

Olin hankkinut kartan jo ensimmäisenä päivänä ja sitä tutkaillessani totesin vihdoinkin mahdollisuuksien lisääntyvän vuoristolajien suhteen. Retki Rondaan veisi Sierra Bermejan vuoristoalueen halki. Tosin taivaalla levittäytyvät pilvet hiukan pelottivat, mutta ei se pelaa, joka pelkää. Sekaan vaan. Matka oli kuitenkin, ehkä juuri saateesta johtuen tosi turhauttavaa. Ennen vuorille pääsyä ei juuri lintuja näkynyt. Helpotus oli suuri silloin kun kaikilla muilla oli sydän

Keltajalkalokki (*Larus cachinnans*) ad; Espanja, Gibraltar; 5.5.1994: Tapani Numminen

pahiten syrjällään. Kaikkein mutkaisimmassa ja kapeimmassa kohdassa linja-auton vierestä lennähti pienehkö musta lintu, jolla oli valkoinen yläperä ja musta pyrstön kärki: Mustatasku! Takanani istuva nuori mies ei voinut käsittää iloista parkaisuani "Yes!". Vuorilta päästyämme pysähdyimme kahville melko kauas kaupungista; Jäin ulos katselemaan, josko jotain näkyisi. Alkuun selasin lähimaaston. Ei mitään. Sitten aloin katsella taivaan rantaa ja vuoria. Kaupungin yläpuolella lensi suurin näkemäni peto. Lintu osoittautui hanhikorppikotkaksi. Ainoa ihmetys oli, että se oli yksin ja matkalennossa. No, kai siihenkin oli syynsä.

Kaupunkiin päästyämme aloitimme kierroksen tutustumalla paikallisiin nähtävyyksiin; kirkkoon, museoon ja härkätaisteluareenaan. Itse kuitenkin kiinnitin huomioni kahteen turturikyyhkyyhin, jotka lensivät ylitseni ja huilumaiseen ääneen, joka olikin sitten läheisen talon katolla laulava sinirastas. Niitä näkee Suomessakin, voisi sanoa, mutta kuinka ollakaan pesiviä pareja löytyi lopulta neljä. Rondan kaupunki on kuuluisa paitsi mäntymadonnastaan myös valtiasasta rotkostaan, joka halkaisee koko kaupungin. Tässä rotkossa on syvyyttä ehkä noin 70 metriä ja sen ylittää eri korkeuksilta kolme siltaa. Rotkon seinämät ovat pystysuorat ja se tarjoaa suojan ja pesämahdollisuudet ainakin pikkutuulihaukalle, kalliopääskyille, sinirastaille ja vuorisirkuille. Lisäksi kaupungin talojen reunamilla osui silmiini useita kalliovarpusia. Ai niin! Olihan siellä pesiviä alppi-variksia, joita ynnäsin kymmenkunta yksilöä. Kaupunkikierroksen jälkeen alkoi sataa ja maastouduimme läheiseen kahvilaan odottamaan kuljetusta. Huomasin ikkunasta kaksi kaartelevaa petoa ja sain

todistettua keltapäähaukan olevan myös Espanjassa tavattava laji - kahdestakymmenestäviidestä metristä lintuja seurattessa ei todellakaan voi erehtyä. Mukavan yllätyksen soi myös lähipensaassa vieressä maassa pyrähtänyt ruostekerttu ja vähän arkisempi mustapääkerttu-koiras.

4. Torremolinos 24.5.1992

n. 28 astetta, aurinkoista, ei tuulta.

Välipäivä, jolloin yritin tutustua

kaupungin nähtävyyksiin - turistiloukku. Maininnan arvoisia ovat vain turturikyyhky ja kaksi turkinkykyä. Kaukana kotoa?

5. Torremolinos - Tarifa - Tanger - Gibraltar - Torremolinos 25.5.1992

Kevyttä tuulta lännestä, aurinkoista.

Matka Afrikan puolelle oli kuttanut mieltäni pitkään. Ei siksi, että pelkkä linnusto olisi lisännyt

Rondan ylänkökylän halkaisee syvä jokiomainen rotko. Kuva: Petri Laine

Kalliopääsky (*Ptyonoprogne rupestris*; Espanja, Monfraque, 9.5.1994: Tapani Numminen

innoitusta vaan kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun pääsin käymään ko. mantereella. Matka noudatti jo totuttuja tapoja ja myös lajisto sen mukana. Silkkihaikara, pikkutuulihaukka, vaaleita tervapääskyjä. Pysähdyimme kahville eräälle huoltoasemalle. Ei kahvi paljon kiinnostanut, kun huomasin vieressä hetteikköalueen ruovikoineen. Etelänsatakieli lauloi vasemmalla laidalla ja edessä lauloi jokin uusi acro; tamariskikerttunen. Ohi lentänyt ruskohaikara ei tiennyt kuinka paljon se vaikutti mielialan parantumiseen. Retki oli alkanut mitä loistavimmin.

Läntisen Euroopan eteläisin kärki ei suinkaan ole Gibraltar vaan Tarifa ja sieltä lähti lautta viemään meitä Afrikan puolelle Marokkoon. Tuuli oli kohtalaisen navakkaa - ei vähiten nopean kulkumme tähden - ja niin valitsin tuulettomamman puolen sillä kertaa, eli katselin meren pintaa

Atlantin puolella perästä. Vedessä kellui lintu ja kohta se erottuikin 2-kv suulaksi. Tuntui uskomattomalta, koska sen luulisi viihtyvän pohjoisempänä. Seuraava liikkuva otus olikin paljon tavallisempi. Liitokaloja lähti ilmapirtauksen mukana liitton ja niiden parvea olikin ilo seurailta paremman puutteessa. Laivan editse lensi liitäjä, joka kuin ihmeen kaupalla halusi itsensä tunnistettavien lintujen listalle. Se liisi perää kohti, kääntyi pois päin ja teki lopuksi loivan kierroksen kohtuullisen matkan päässä, näyttäen itsensä joka puolelta. Nokiliitäjä. Kohta sen perässä seurasi toinen, joka osoittautui keltanokka- eli välimerenliitäjäksi. Kaksi liitäjäalajia. Ei mitenkään kehnosti.

Saavuimme Afrikan puolelle Tangeriin, Marokkoon. Ensi askeleet Afrikan mantereella olivat jo

itsessään hieno kokemus, mutta seuraava tapahtumasarja sai haukkomaan henkeä. Odottelimme kivilaiturilla lähellä lauttaa, että ryhmä kokoontuisi paikalle. Näin, että paikkaa lähestyi kaksi pienempää kahlaajaa, joista saisi varman retkipinnan - eihän yhtään kahlaajaa ollut vielä osunut näköpiiriin. Kaksi tylliä ohitti minut noin 30 metrin päästä ja juuri kun laskin kiikarit alas, huomasin että niiden perässä tuli isompi kahlaaja. Siiven lyönti oli hitaampi ja nokka oli käyrä. Kuovi. Saatuani sen hyvin hollille, huomasin kaksi yllättävää seikkaa. Nokan pituus oli normaalia lyhyempi ja muutoinkin habitus vähän outo. Mutta toinen tuntomerkki oli vieläkin kovempi. Mustat sydämenmuotoiset pilkut paistoivat linnun vatsapuolelta muutoin täysin vaaleata pohjalta. Nyt ymmärsin syyn habituksen outouteen. Kyseessä oli kaitanokkakuovi! Jos yleensä lintu-

mies voi sydänkohtauksen saada, niin voin vain vakuuttaa, että sydän ei lyönyt seuraavaan minuuttiin. Niin koville tunnistus ja toistuva tarkistus otti. Myöhemmin kuulin, että lajin lähimmät tunnetut talvehtimisalueet ovat vain 150 kilometrin päässä. Mutta tilanne oli ikimuistettava.

Matkan ohjelmaan kuului ensin pieni linja-autoajelu kaupungin ympäristössä. Alkumatka sujui hyvin rauhallisissa merkeissä. Kaksi "meropsia" istui sähkölangalla ja tien varren aitausten päällä istuksi muutamia harmaasirkkuja. Hiukan vuoristoisempaa aluetta läpiajaessamme huomasin suuren parven petolintuja kaartelemassa aivan yläpuolellamme. Bussin äkillinen hidastus antoi mahdollisuuden tunnistukseen. Pikkukotkia, noin 50 yksilön hajaparvi kaartelemassa. Pysähdyimme hetken kuluttua jollekin näköalapaikalle, mutta pedot olivat jo jääneet niin kauas taakse, etten enää löytänyt niitä. Läheisen pensaan ruskokerttu pelasti mielialan laskulta ja niin jatkettiin jälleen matkaa. Kaupunkiin tullessamme kuulin, että kaupunki on jakautunut kahteen osaan. Vanhaan, jossa on pieniä kujia ja basaareja ja johon kohta tutustuisimme, sekä uuteen, joka ei juurikaan eronnut mistään nykyaikaisesta kaupungista.

Matkan jatko seuraa tavallista turistikierrosta islamilaisessa kulttuurissa, joten jätän sen kokonaan väliin. Varsinkin kun sen aikana ei juuri ollut mahdollisuutta havainnoinnille lintujen suhteen.

Paluumatka alkoi seuratessa lokkiparven liikkumista kohti pohjoista, mutta tunnistus jäi puutteelliseksi. Laivan vierellä uinut hai oli sekini ihan mielenkiintoinen tuttavuus, vaikka joku tietoviisas tulikin sanomaan, että kauniita nuo delfiinit. Liitokalojen parvi tuli

vastaan ja kohta näkyikin jo Gibraltar, jonka vierestä kohta laskisimme rantaan. Näky toi mukanaan myös yhden keltanokkaliitäjän, jonka seuraan liittyi vaalean niskarenkaan omaava iso-liittäjä ja vielä yksi pikkuliittäjäkin. Lisäksi ne vielä kasaantuivat ruokailemaan lokkien parven keskelle. Lokeista sain erotettua vain harmaalokin, joka on jo myöhemmin muutettu keltajalkalokiksi. Näitä lintuja oli yhteensä noin kolmisenkymmentä. Lisäksi vedessä uiskenteli puolenkymmentä delfiiniä. Delfiineistä puhuessani on olemassa myös pyöriäisen mahdollisuus. Lisäksi pikkuliittäjä tarkennettakoon idänpikkuliittäjäksi. Sataman ulkopuolella iltapäivää paistattelemassa istuneet kaksi karimetsoa olivat ilo silmälle.

Linja-auto teki jälleen pysähdyksen samassa paikassa kuin tullessa ja pääsin vielä plokkaamaan yhden pikkukotkan kaartelemassa ruovikon läheisyydessä.

6. Torremolinos 26.5.1992 Välipäivä

7. Torremolinos - Gibraltar - Torremolinos 27.5.1992 n. 30 astetta, aurinkoista, ei tuulta

Silkkihaikara oli vieläkin samassa joen uomassa lähtiessämme ajamaan kohti Gibraltaria. Katselin sitä jo sillä silmällä, että jos se olisi vaikka valkoinen puinen keppi, mutta siinä samassa lintu nappasi kalan joesta ja tuli todistaneeksi itsensä hyvinkin eläväksi; varsinkin kalalle. Toinen jo tutuksi tullut lintulaji, vaalea tervapääsky, oli vallannut yhden jo kauankin rakenteilla olleen hotellin päärakenteita ja ynnäsinkin siitä yli kaksi tuhatta saman näköistä apusta. Kohtuullinen parvi. Marbellassa on myös sellainen outo piirre, että siellä

kasvaa palmuja. Palmu ei ole luontainen kasvi Etelä-Espanjassa vaan kaikki on tuotettu ja istutettu sinne. Kyseessä on kuulemma jonkinlainen kaupungin imagon kohottamistyö. Itse en juuri perusta palmuille, ellei niistä löydy lintuja tai jotain muuta erikoista.

Pidimme kahvitaun jo tutuksi tullessa kahvilassa ja totesin ilokseni, että kuulemani tamariskikerttunen oli saanut seuralaisen tai oikeammin kilpailijan - ne lauloivat eri puolilta ruovikkoa ja tuntuivat vuorottelevan. Pikkukotkakin kaarteli jälleen taivaalla ja sen takana, vähän kauempana, liiteli käärmekotka kohti ruovikon takalaitaa.

Gibraltarille päästyämme olisin voinut vanhoa joutuneeni toiseen paikkaan salamannopeudella. Ihmiset puhuivat englantia ja muutenkin kaikenlainen likaisuus oli tiessään. Mielessäni siinsi jo paikan korkealla sijaitsevat paikat ja niiden suurin nähtävyys - ainakin minun mielestäni - kalliopyy. Lähdimme turisteille tarkoitetulle kiertoajelulle ja sen perällä luolaan, jonne on rakennettu akustiikaltaan yksi maailman parhaita konserttitiloja. Luolasta poistuttuamme laskeuduimme takaisin alaspäin tiellä ja pysähdyimme tervehtimään saaren suurinta nähtävyyttä, apinoita. Paitsi apinoita, paikalta havaitsin myös kaksi pikkutuulihaukkaa, kaksi muuttohaukkaa, kolme turturikyhyä, sinirastaan, ruostekertun ja vuorisirkun. Kaikesta näkemästäni huolimatta, jäin kaipaamaan kalliopyytä. Emme kuitenkaan voineet mennä ylemmäs, koska sotilaat olivat jostain syystä rajoittaneet kulkua sinne niinä aikoina. Palattuamme alas, kävimme yhden turistipojan kanssa tutustumassa paikalliseen luontomuseoon, joka olikin yksi saaren hiennoimmista katselukohteista. Kuten kaverini sanoi, paikan olisi

voinut ottaa todella hienona ellei sen lipunmyyjän ehkä viisitoista vuotiaalla tyttärellä olisi kasvanut sananmukaisesti poskiparta. Kaikkea sitä näkee. Paikallinen ruoka-paikka oli kyllä ihan kiva kokemus pubityylisine oluttiskeineen. Itseasiassa Gibraltarille pitäisi joskus päästä pitemmäksikin aikaa.

Paluumatkalla pysähdyimme jälleen samaisessa kahviossa ja vaikka "tamariskit" olivatkin jo hiljenneet, kaksi kaartelevaa pikkukotkaa ja kolme käärmekotkaa olivat vallan veikeä näky. Millaisen vaelluksen lintumiesten parissa moinen yhdistelmä saisi esimerkiksi Hankoniemellä.

8. Torremolinos 28.5.1992 Väli-päivä

9. Torremolinos - Guadalhor - Tor-remolinos 29.5.1992

klo 6.00 - 12.00, n. 24 astetta, länsituulta, aurinkoista

Olen monesti kehnut jalkatyön tärkeyttä ja todistanutkin sen muun muassa Kreikassa liikkuessani. Aiempänä iltana olin päättänyt kokeilla yölintujen havainnointia, huonolla menestyksellä tosin ja sen saattelemana päättänyt herätä ajoissa lähteäkseni kiertämään rantaa pitkin itään päin. Karttani oli tarkoitettu pitkien matkojen liikkumisille, joten jätin sen pois ja otin tavoitteekseni kulkea kunnes tuntuu riittävän.

Melko hämää oli lähtiessäni kulkemaan kohti rantaa. Monet olivat jo aiemmin varoitelleet yöllä liik-

kumisen vaaroista, mutta en minä ainakaan nähnyt kuin kaksi yöllistä kulkijaa siihen aikaan. Auringon nousu oli kaunis ja sitä ihaillessa aloin vaeltaa kohti itää. Parin töyhtökiurun surumielinen vihellys saattoi matkaani ensimmäiset satakunta metriä, jonka jälkeen kuului jotain metkaa ääntä. En tunnistanut sitä, joten aloin hakea kiikareillani maastosta jotain ääntä aiheuttavaa. Jouduin kulkemaan melkein kolmesataa metriä eteenpäin kunnes huomasin parin kahlaajan juoksevan edelläni ja päästävän juuri tuota niin merkillistä ääntä. Kyseiset ääntelijät olivat mustajalkatyllejä, ja ne olivat sulautuneet niin hyvin hiekkarannan ruskeaa vasten, etten ollut niitä havainnut aiemmin. Myö-

Guadalhorce- joen rannalta yhytin muutaman liejukanan (*Gallinula chloropus*) ruokailemasta. Helmikuu 1990; Englanti: Henry Lehto

hemmin löysin vielä pari muutakin paria. Kullakin parilla tuntui olevan oma kilometrin pituinen alue hallinnassaan.

Ohitseni lensi rauhallin siiven iskuin harmaahaikara ja muutamia lokkeja. Etenin rauhallisesti kävellessäni eteenpäin, kunnes kuulin jälleen outoa ääntä. Jäin kuuntelemaan, mutta ääni ei toistunutkaan ja manasin jo huonoa havaitsemiskykyäni, kun edessä olevan kuivan puun oksalle lensi maasta jokin kookas lintu. Kiihkarit olivat hyvässä tarpeessa ja lopulta löysinkin puun oksilta peräti neljä minervanpöllöä. Olin tottunut Kreikassa näkemään näitä lintuja yleensä kallioilla ja varsinkin sisämaassa, joten lintujen paikka herätti ratkaisemattomia kysymyksiä. Kuulin nyt myös äänen uudelleen, mutta se ei ollutkaan minervanpöllön vaan harjalinnun, joita sain sitten ilokseni ihailla läheisen golfkentän nurmella. Yhteensä ynnäsin niitä siellä ruokailemalla neljätoista. Säihkylinnuista ei näyttänyt olevan puutetta, sillä kohta ohitseni lensi kahdeksan mehiläissyöjän parvi. Macchiakerthu, joka oli tullut jo tutuksi Kosilla, alkoi lennellä edessäni aaltomaisesti ja monotonisesti äännellen. Läheisen pensaan latvaan ilmestyi jostain punapäällepinkäiskoiras ja pienen kosteikkopaikan päästä ilmestyi vuorivästäräkkiparisunko koiraan virittellessä luonteenomaista lauluun. Vähän matkan päässä edessäni lennähti matalalla jokin tasku ja olinkin jo lähes varma pensastaskusta, kun naarasyksilö tuli esiin ja koiras nousi pensaan latvaan tunkeilijaa tutkailemaan. Mustapäätaskuja.

Olin jo vähitellen päättämässä kääntymisestääni, kun näin suuren loppiparven kaartelemassa rannan tuntumassa muutaman sadan metrin päässä. Siispä, katsomaan.

Lähelle päästyäni linnut olivat jo rauhoittuneet ja sain seurata niitä pienen matkan päästä. Parven valtalajit olivat harmaalokki (lue: keltajalkalokki) ja välimerenlokki. Kun parvi oli vielä kahdesti lenkkeilijöiden ansiosta noussut lentoon ja palannut takaisin olin yhyttänyt siitä vielä pari naurulokkia ja yhden kaitanokkalokin. Aina täytyy olla tarkkana sekaparvien kanssa.

Olin sittenkin päättänyt jatkaa matkaa lokeista eteenpäin. Syy lienee "geneissä" ja ehkä geneissäkkin. Olihan jälleen tullut spondeleis ja mitä tahansa saattoi löytyä kulman takaa. No, löytyihän sieltä. Joenuoma, jonka varrelta näin jo kaukaa lentävän pois rusko- haikaran. Päätin siis mennä lähemmäs ja lopulta olinkin aivan pensaiden keskellä rannan tuntumassa. Läheisessä puussa lauloi keltahemppo ja rannan reunustoilta laskin yhteensä kolme ruokailevaa liejukanaa. Lisäksi joen takaa kuului jo tutuksi tullut tamariskikerttunen, joita tuntui olevan oikein jaettavaksikin.

Olin jo lähdössä pois, kun outo äänekäs rääkynä herätti mielenkiintoni. Juoksin takaisinpäin muutamia kymmeniä metrejä ja näin vihreän, pitkäpyrstöisen papukaijan istumassa puunlatvassa metelöimässä. Siitä se lähti melkein heti jatkamaan matkaansa. Minä kirjasin linnun tuntemattomana tarhakarkulaisena ja lähdin palaamaan takaisin. Matkalla tapasin jo tutuksi tulleet lajit samoilta paikoilta. Vain pikkutuulihaukka lisäsi päivän pinnamäärää.

10. Torremolinos - Ronda - Torremolinos 30.5.1992

n. 24 astetta, aurinkoista, ei tuulta.

Karttaa katsellessani olin huomannut, että matkalla Sevillan maailmannäyttelyyn, kulkisimme

ohi sellaisen paikan, missä olisi mahdollisuus nähdä flamingoja. Olin kuitenkin laskenut rahani ja totesin kaikkien tuliaisten jälkeen olevani tilanteessa, jossa minulla oli mahdollisuus vain yhteen kunnon retkeen. Ronda oli kiinnostanut ja oli osoittautunut todella hyväksi paikaksi. Mitä nähtävää siellä siis vielä olisi? Päätin kuitenkin vielä lähteä Rondaan ja yrittää tutustua siihen vähän toiselta kantilta.

Ajoimme samaa reittiä kuin edellisellä viikolla ja samat paikat eivät juurikaan saaneet sykähdyttämään ennen vuoria - olihan edelliskerta ollut todella hiljaista juuri ennen vuorille saapumista. Mustatasku pyrähti samassa paikassa paikaltaan. Siis todennäköinen pesäpaikka ja taatusti turvassa rengastajiltakin!? Seuraavan matkan jälkeen tien reunan tasalla noin kolmenkymmenen metrin päässä kaarteli peto, joka oli kuin olikin vuorikotka. Olin nyt jo siis todennut matkanvalintani tuottaneen tulosta. Muutaman kilometrin päässä näin liidossa pikkukotkan ja juuri ennen tuloamme taukopaikalle - sama kuin edellisellä kerralla; tietysti! - viiletti tien reunassa todennäköinen alppirautiainen. Itse en siitä kuitenkaan pinnaa voinut ottaa. Lintu näkyi niin vähän aikaa ja huonosti nopeassa tilanteessa, että elis jäi saamatta.

Taukopaikalle oli ilmaantunut muutamia haarapäskyjä, mutta muutoin paikka ympäristöineen oli tyhjä. Kaupunkiin saavuttuamme kysyin oppaalta, jos saisin kierrellä omin päin kaupungissa ja hän suostui, koska tiesi minun olleen jo edellisellä kerralla mukana. Sovittuamme tapaamispaikan, lähdin kiertämään kaupungin ulkosyrjää vastaapäivään. Maisemat olivat, toden totta, kauniit ja vihreät ja kaupungin reunassa vuolaana virtaava puro ei mitenkään haitannut tätä tunnelmaa.

Yksi matkan kohokohdista oli Gibraltarin retki. Paikan tunnetuin nähtävyys on Euroopan ainut luonnossa elävä apinakanta. Kuva: Petri Laine

Muutamien haara- ja räystäspääskysten seasta löytyi kalliopääskyjä ja uomassa kiveltä toiselle hyönteisten perässä hyppinyt vuorivästäräkki oli kaunista katseltavaa. Polun edessä yhä pidemmälle, löysin ensin samettipääkertun ja hetken hakemisen jälkeen pensaan oksalta taiturikultarinnan. Muutama metri eteenpäin ja jälleen oli outo otus edessä. "Phyllari", joka olisikin jäänyt ehkä määrittämättä, ellei olisi päästänyt lauluun juuri kun olin heittäessä toivoani. Vuoriuunilintu. Vähän matkan päässä lauleskellut etelänsatakieli jäi tämän mittämättömältä kuulostavan veijarin varjoon silmissäni. Hetki vielä ja se oli kadonnut pensaan sisälle. Muutaman metrin kuljettuani, olin kuullevani sen äänen jostain takaa. Edessäni hypähtänyt rusotasku vei yllättäen kaiken huomioni ja sen jälkeen en enää kuullut tuota outoa säkätystä.

Kiersin kaupungin toiselle puolelle ja lähdin kapuamaan ylös päin kohti

keskustaa. Tapoihini kuuluu tervehtiä ihmisiä ja sainkin ystävällisiä ja iloisia hymyjä kulkiessani vähemmän turistivoittoisia katuja pitkin eteenpäin. Tapaan myös tehdä tarkistuksia selkäni taakse ja yhden sellaisen tehdessäni huomasin kaksi kookasta petoa kaartelemassa taitvaalla. Tarkempi tunnistus antoi hanhikorppikotkaparin, jotka kaartelivat jo melko korkealla ja alkoivat vähitellen hävitä talojen taakse.

Keskustaan saavuttuani huomasin hiirihaukan kaartelemassa yläpuolellamme. Kaupunkia halkovan rotkon yli menevältä sillalta plokkasin vielä "peren" ja sen jälkeen liityinkin vastaantulleeseen ryhmäämme. Sillan toisessa päässä tapasin kaksi lintumiestä, joiden kanssa pari saana vaihdettuani jatkoin matkaa. Miehet olivat englantilaisia ja olivat olleet pari päivää aiemmin yökuuntelulla laihoihin, joskin paljon paremmin tuloksin, kuin olin itse ollut koko retken aikana. Muutama kilometri kaupungista länteen oli ollut

äänessä huuhkaja. Hyvä havis, Espanjassakin.

Paluumatkasta mainittakoon vielä vuorilla lentänyt maakotka.

11. Torremolinoksen ympäristö 31.5.1992

n. 30 astetta, aurinkoista, ei tuulta.

Aiemman kävelyretken innoittamana lähdin tuhoamaan kengänpohjiani pienellä kävelylenkillä. Peruslajien lisäksi löysin melkein heti läheisen ratsastustallien läheltä poikkeellisen punapäälepinkäisiä ja keskeltä hiekkaisista ratsastusareenaa lyhytvarvaskiurun. Vähän matkan päässä oli paikallisten oma ulkoilualue, jonne tuotiin itse kaikki pöydistä ja tuoleista lähtin, kun haluttiin lähteä sunnuntaipiknikille. Siellä vaellessani osui vielä muutama samettipääkerttu ja yksi rusokerttakin hollille. Vielä pari mehiläissyöjää ja useita paikallisia keltahemppoja niin olin siltä päivältä kylläinen.

Paluumatkalla minulle selvisi harjalintujen todellinen biotooppi. Ynnäsin metsän reunasta jo kolmattakymmentä yksilöä, kunnes totesin työn toivottomaksi. Niitä oli todella paljon.

12. - 14. Torremolinos 1.6. - 3.6.1992 Rentoutumista

Havaintoluettelo 1. Liittäjästä mehiläissyöjään.

Laji	21-Tou	22-Tou	23-Tou	24-Tou	25-Tou	27-Tou	29-Tou	30-Tou	31-Tou	yht.	
Cal dio					2					2	
Puf gra					1					1	
Puf gri					1					1	
Puf yel					1					1	
Mor bas					1					1	
Pha ari					2					2	
Egr gar		1			1	1				3	
Ard cin								1		1	
Ard pur					1			1		2	
Gyp ful			1						2	3	
Acc gen					1					1	
But but									1	1	
Aqu chr									1	1	
Hie fas									1	1	
Hie pen					n. 50	3			1	54	
Cir gal						2				2	
Fal nau		2	2		1	4	1	1	2	13	
Fal per						2			1	3	
Fal bia			2							2	
Cot cot		1								1	
Gal chl								3		3	
Cha hia					2					2	
Cha ale								6		6	
Num ten					1					1	
Lar gen								1		1	
Lar rid								n. 30		30	
Lar ado								n. 30		30	
Lar cac		3	n.30	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	
Str dec				2						2	
Str tur			2	1			3	3		4	13
Ath noc								4		4	
Apu apu	1 0	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	
Apu pal	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	u s	
Apu mel		1							1	2	
Upu epo								14	u s	u s	
Mer api					1 0			8	2	20	

15. Torremolinos - Malaga - Paluu Suomeen

Yhteenveto

Seuraavat lajit jäivät näkemättä, vaikka niitä odotin: Pikkukorpikotka, pensassirkku, kalliopyy, punapyy.

Nämä tulivat vahingossa:

Siniharakka, hanhikorppikotka, kaitanokkakuovi, liittäjä.

Mielestäni onni oli matkassa lähes joka retkellä, ehkä Gibraltaria lukuunottamatta. Mutta eihän aina voi onnistua.

Kiitokset: Reijo Vikman ja Annika Forsten, joilta molemmilta sain tausta-tietoa alueen mahdollisesta linnustosta.

**Havaintoluettelo 2.
Kiuruista sirkkuihin.**

Laji	21-Tou	22-Tou	23-Tou	24-Tou	25-Tou	27-Tou	29-Tou	30-Tou	31-Tou	yht.
Gal cri		2			2	3	us	2	6	us
Cal bra									1	1
Pty rup			us					10		us
Rip rip		6	10							16
Hir rus		2			us		10	20		us
Del urb	10	us	us		us	us	us	us	us	us
Mot alb	1									1
Mot cin							2	2		4
Tro tro		2	1			1				4
Lus meg					1			1		2
Sax tor							3	1		4
Oen his								1		1
Oen leu			1					1		2
Mon sol			4			1		2		7
Tur mer		us		us	us	us	us	3	3	us
Cis jun							10			10
Acr mel					1	2	us			us
Hip pol								1		1
Syl und					1				1	2
Syl com						1				1
Syl atr		2						1		3
Syl mel								1	6	7
Phy bon								1		1
Reg ign		2								2
Mus str							3	1	10	14
Par cae		2	2		2	2		1	2	11
Par maj			1					1	1	3
Lan sen							3	1	6	10
Cer gal			1			1				2
Stu uni	6	us	us	us	us	us	us	us	10	us
Cya cya		1								1
Pyr rax			10					6		16
Cor mon					10					10
Cor rax					2					2
Cor one		3								3
Pas dom	30	us	us	us	us	us	us	us	us	us
Pet pet			20					10		30
Fri coe					1					1
Ser ser		6	2				3	20	us	us
Car chl		2	1	3	us	us	us	2	10	us
Car car		3	us	us	2	us	us	1	us	us
Mil cal					10	2				12
Emb cia			1			1		1		3

Harmaasirkku (Miliaria calandra). Espanja, Guadalquivir, 11.5.1994: Tapani Numminen

Hanhikorppikotka (Gyps fulvus). Espanja, Monfraque, 9.5.1994: Tapani Numminen

Ruostepääsky (Hirundo daurica). Israel, 1980: Henry Lehto

RK- ja ARK-havainnot TLY:n alueella vuonna 1994

Jyrki Normaja

Vuosi 1994 oli harvinaisuuksien kannalta Varsinais-Suomessa erinomainen. Maakunnalle uusina lintulajeina havaittiin mustanmerenlokki ja nunnatasku. Pikkutrappi, mongoliankirvinen ja sinipyrstö havaittiin toisen kerran. Erityisen runsaina esiintyvät ruostesorsa, niittysuohaukka, sitruunavästäräkki sekä ARK-lajeista muuttohaukka ja hippiäisuunilintu.

Ilahduttavana piirteenä ARK totesi vanhojen havaintojen palauttamisaktiivisuuden nousseen selvästi. Niinpä tässäkin katauksessa on suuri määrä aiemmin julkaisemattomia havaintoja, joista joko löytäjä tai joku muu on myöhemmin tehnyt lomakkeen. Onkin toivottavaa, että mikäli olet

havainnut jonkin linnun, joka tästä katsauksesta puuttuu, että täyttäisit siitä lomakkeen ja toimittaisit käsittelyyn. Jo työn alla olevan Varsinais-Suomen Linnutkirjan takia olisi tärkeää saada kaikki havainnot käsitellyiksi; muuten tiettyjen lajien kohdalla esiintymiskuva kirjassa jää vajaavaiseksi.

RK-havainnot

Amerikanjäätikuikka **Gavia immer**

3.12. Uus, Hanko 1 tp (Tom Lindbom, Pekka Alho, Hannu Klemola, Jukka Sillanpää)

10.5.1993 Par, Airisto 1 lähes jp N (Markku Laurén)

Jalohaikara **Egretta alba**

17.8. Pai, Paimionlahti 1 klo 17.32 asti (Ari Kuusela)

Ruostesorsa **Tadorna ferruginea**

21.-22.5. Mie, Mynälahti 1 k (Timo Elovaara, Rami Lindroos, Jyrki Normaja)

22.5. Sal, Halikonlahti 1 k (Hannu Kormano, Tom Lindroos, Jouko Lundén)

17.-28.7. Kor, Jurmo enimmillään 6 (Juha Sjöholm, Jarmo Lehtonen)

5.8. Kor, Jurmo 5 (Mikael Nordström, Hannu Huhtinen, Rasmus Mäki)

Amerikanhaapana **Anas americana**

25.5.1993 Kor, Wattkast 1 k (Rudin Nordling)

Arosuohaukka **Circus macrourus**

28.-31.8.1993 Sal, Meriniitty 1 +2kv k (Tapani Numminen, Risto Hovirinta)

Niittysuohaukka *Circus pygargus*

6.5.-15.6. Pai, Paimionlahti 1 +2kv k (Ville Kirstilä, Tapani Numminen ym.)

7.5. Hal, Vartsala 1 +2kv k (Jani Laaksonen)

10.5. Pai, Paimionlahti 3, +2kv k, +2kv n ja 2kv n (Tom Lindroos, Jarmo Boman, William Velmala ym.)

11.5.-27.6. Pai, Paimion-

lahti 1 +2kv n (Tapani Numminen ym.)

11.-14.5. Mie, Mietoistenlahti 1 3kv k (Hannu Kormano)

13.5. Mie, Mietoistenlahti 1 +2kv n (Tom Lindroos, Tapio Aalto, Hannu Ketunen)

15.5.-29.6. Pai, Paimionlahti 1 +2kv k (Tapani Numminen ym.)

16.5.-5.7. Pai, Paimionlahti 1 +2kv k (Tapani Numminen ym.)

18.5.-25.6. Pai, Paimionlahti 1 2kv n (Tapani Numminen ym.)

20.5.-9.7. Pai, Paimionlahti 1 2kv n (Tapani Numminen ym.)

27.5. Kaa, Kuusistonlahti 1 +2kv k (Hannu Klemola, Ari Kuusela)

31.5.-27.6. Pai, Paimionlahti 1 2kv n (Tapani Numminen ym.)

10.6.-5.7. Pai, Paimionlahti 1 2kv k (Tapani Numminen ym.)

24.5.1992 Suo, Enäjärvi 1 +2kv k (Esa Lehikoinen)

Niittysuohaukat yrittivät pesiä Paimionlahdella, mutta vedenpinnan nousu tuhosi pesät.

Palsasirri (*Calidris melanotos*).
8.9.1994, Jurmo: William Velmala

Pikkukiljukotka *Aquila pomarina*

31.5. Pai, Paimionlahti 1
(Ta-pani Numminen, Anni-
ka Forsten, Hanna Järvinen
ym.)

Punajalkahaukka *Falco vespertinus*

6.5.1993 Pai, Paimionlahti
1 +2kv k (Hannu Kettunen,
Tapio Aalto)

Pikkutrappi *Tetrax tetrax*

24.5. Kor, Jurmo 1 n
(Hannu Eloranta, Ville
Kirstilä, Wil-liam Velmala)

Avosetti *Recurvirostra avosetta*

1.5.1993 Mie, Mynälahti 1
(Teuvo Kaasalainen, Henrik
Lindholm, Markku Virkki-
lä)

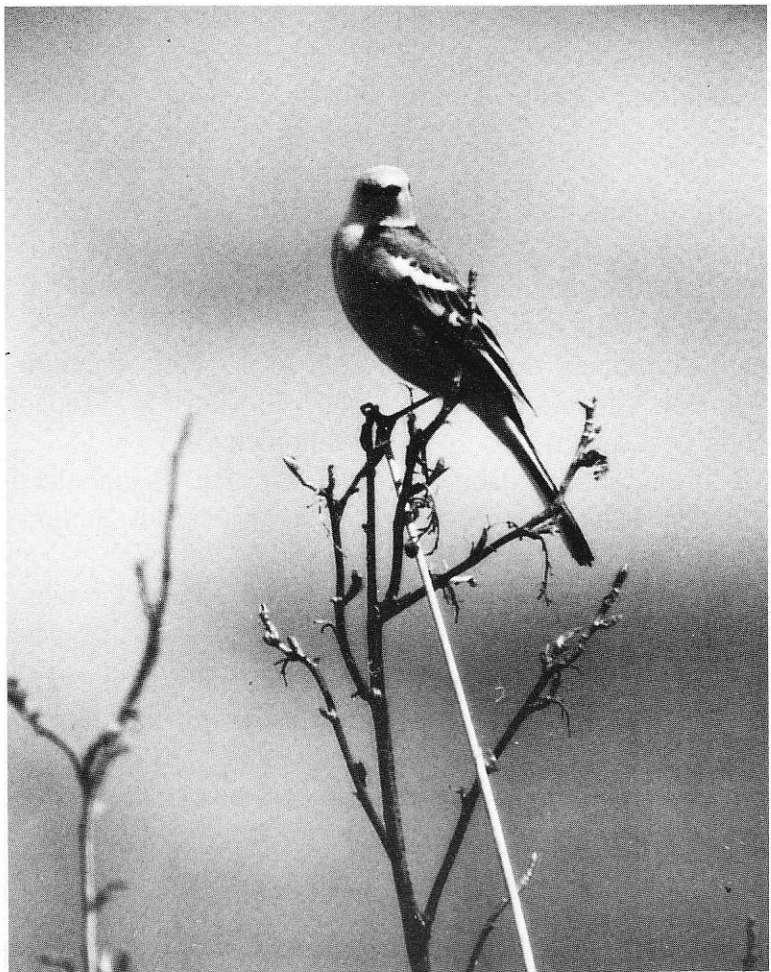
Avosetti on vuoden 1994
alusta lähtien ollut ARK-
laji, vanhemmat havainnot
RK edelleen tarkastaa.

Palsasirri *Calidris melanotos*

14.-15.4. Kor, Jurmo 1 +1kv
(Sampo Kunttu)

6.-8.9. Kor, Jurmo 1 1kv
(William Velmala, Juha
Sjöholm)

Jurmo vahvistaa asemaansa
harvinaisten kahlaajien
esiintymiskeskuksena
maassamme.

Sitruunavästäräkki (*Motacilla citreola*). 24.5.1994, Salo, Halikonlahti: Henry Lehto

Mustanmerenlokki *Larus melanocephalus*

24.10.-2.11. Pai, Tuuvala-
Siililä 1 1kv (Annika
Forsten, Tapani Numminen
ym.)

Suomen ensimmäinen pi-
tempään paikalla pysynyt
lintu sai runsaasti ihailijoita
ympäri maata. Varsinais-
Suomen ensimmäinen ha-
vainto. Havainnosta on jul-
kaistu tiedonanto (Forsten,

Annika 1995: Paimiossa
24.10.-2.11.1994 mustan-
merenlokki. Alula 1: 38-
40).

Mehiläissyöjä *Merops apiaster*

5.6. Kus, Vikatmaa 1 (Matti
Lempiäinen)

Lyhytvarvaskiuru *Calandrella brachydactyla*

16.10. Uus, Hanko 1 (Jukka
Sillanpää, Pekka Alho,

Hannu Klemola ym.)
2.-3.11. Uus, Hanko 1
(Pekka Alho, Hannu Klemola ym.)

Pukutuntomerkkien perusteella on voitu päätellä kyseessä olleen kaksi eri yksilöä.

Isokirvinen Anthus novaeseelandiae

31.8.1993 Sal, Halikonlahti
1 (Tapani Numminen)

RK ei tarkasta enää vuoden 1994 alusta isokirvishavaintoja, vaan ne kuuluvat ARK:lle.

Mongoliankirvinen Anthus godlewskii

2.11. Uus, Hanko 1 kv
reng. (Pekka Alho, Hannu Klemola ym.)

Useimmat maamme mongoliankirvisistä on - kuten tämäkin lintu - havaittu myöhään syksyllä.

Nummikirvinen Anthus campestris

3.5. Kor, Utö 1 (Kari Eischer, Markku Rantala)
9.5. Tur, Ruissalo 1 (Pekka Alho, Hannu Klemola ym.)

Ajankohta nummikirviselle mitä tyypillisin.

Keltavästäräkki Motacilla flava

26.-27.5. Kor, Jurmo 1
lutea/flavissima (William Velmala, Hannu Eloranta)

Nunnatasku (Oenanthe pleschanka). 24.10.1994, Jurmo: Rudin Nordling

Mongoliankirvinen (*Anthus godlewskii*). 3.11.1994, Uusikaupunki, Hanko: Mikael Nordstöm.

Sitruunavästäräkki *Motacilla citreola*

21.5. Pai, Puhdistamo 1 +2kv k (Matti Lempiäinen)

21.-31.5. Sal, Halikonlahti 1 k (Timo Koskinen, Jani Laaksonen, Janne Riihimäki ym.)

9.-10.6. Kor, Utö 1 k (Rami Lindroos, Petri Parvinen, William Velmala)

Tavallista runsaampi esiintyminen.

Valkotäpläsinirinta *Luscinia svecica*

11.5. Par Petteby 1 k, rotua *cyanecula* (Markku Laurén)

Sinipyrstö *Tarsiger cyanurus*

20.-21.10. Kor, Jurmo 1 (William Velmala, Raimo Hyvönen, Erno Kärkkäinen)

Vasta toinen havainto Varsinais-Suomesta ja myöhäisin Suomessa tehty syys-havainto.

Mustapäätasku *Saxicola torquata*

17.3. Sal, Meriniitty 1 n *rubicola/hibernans* (Janne Riihimäki ym.)

7.9.1991 Kor, Utö 1 n maura (Rasmus Mäki, Sampo Laukkanen, William Velmala)

Nunnatasku *Oenanthe pleschanka*

24.10. Kor, Jurmo 1 kv k (Rudin Nordling, William Velmala)

Taigauunilintu *Phylloscopus inornatus*

21.9.1993 Tur, Ruissalo 1 (Rurik Baarman)

Laji siirtyi ARK:n tarkastettavaksi vuoden 1994 alusta lukien.

Ruskouunilintu *Phylloscopus fuscatus*

15.-17.10. Kor, Jurmo 1 (William Velmala, Sampo Kunttu, Erno Kärkkäinen ym.)

Tiltalti *Phylloscopus collybita*

30.10. Uus, Vekara *tristis* 1 reng. (Tom Lindroos, Jouko Hakala, Raimo Hyvönen ym.)

Sepelsieppo *Ficedula albicollis*

15.5.1993 Kor, Jurmo 1 kv k (Markku Huhta-Koivisto)

Punapäälepinkäinen Lanius senator

3.-4.7.1991 Kor, Utö 1
(Hannu Kettunen, Markku Kangasniemi)

Punakottarainen Sturnus roseus

30.5.1989 Kor, Jurmo 1
(Pekka Alho, Osmo Kivi-
vuori, Ahti Vapaavuori)

Harmaasirkku Miliaria calandra

1.9.1993 Hal, Halikonlahti 1
k Ä (Tapani Numminen,
Anni-ka Forsten, Markku
Laurén)

ARK-havainnot

**Jääkuikkalaji Gavia
adam-sii/immer**

6.5. Kor, Jurmo Itäsannat 1
2kv/tp (Jarmo Komi, Pekka
Alho, Tom Lindbom, Jyrki
Normaja)

**Pikku-uikku Tachybaptus
ruficollis**

6.1. Sär, Niksaari 1 (Pekka
Loivaranta, Hannu Ekblom,
Jukka K. Nurmi)

9.12.1989 Tur, Ruissalo 1 tp
(William Velmala)

29.7.-6.9.1992 Sal,
Halikonlahti 1 vp (Hannu
Kormano, William Velmala,
Rasmus Mäki ym.)

7.11.1992-8.1.1993 Pyh,
Rihtniemi 1 (Jukka Sillan-

pää, William Velmala ym.)

**Kattohaikara Ciconia
ciconia**

22.5.1988 Kem, kirkonkylä
1 (Hannu Klemola, Jarmo
Komi ym.)

27.6.1993 Mie, Mynäjoen
suisto 1 (Hannu Klemola,
Jukka Sillanpää ym.)

**Lyhytnokkahanhi Anser
brachyrhynchus**

29.4.1991 Sau,
Aliristniemi 1 (William
Velmala, Rasmus Mäki,
Mikael Nordström)

17.-22.5.1992 Pai, Paimi-
onlahti 1 (William Vel-
mala ym.)

**Harmaasorsa Anas stre-
pera**

29.4.1988 Sal, Halikonlahti
2k1n (Hannu Klemola)

5.5.1989 Sal, Halikonlahti
1k2n (Hannu Klemola)

**Kyhmyhaahka Somateria
spectabilis**

30.5.1983 Nau, Apagrundet
1 +2kv k (Kari Karhu)

**Kiljukotkalaji Aquila
clangapomarina**

19.9.1992 Dra, Lövä 1 imm
NE (Pekka Toola, Hans
Nurmi, Vesa Virtanen)

**Muuttohaukka Falco
peregrinus**

4.9. Kor, Jurmo 1 +1kv

(Juha Sjöholm, Jari
Helstola, William Velmala,
Juhani Virtanen)

10.9. Uus, Vekara 1 1kv
(Raimo Heinonen, Harri
Päivärinta, Raimo Virta-
nen)

17.9. Kor, Jurmo 1 +1kv
(William Velmala, Esa Lai-
ne, Jukka Salonen, Seppo
Sarvanne, Jouni Sihvonen)

17.-19.9. Kor, Jurmo 1 1kv
(William Velmala, Jukka
Salonen, Seppo Sarvanne)

24.9. Prn, asema 1 1kv S
(Jani Laaksonen, Markus
Ahola, Mika Korkki)

30.9. Mie, Koeaseman
pellot 1 1kv (Hannu Kle-
mola, Ari Kuusela, Rauli
Lumio)

6.-9.10. Kor, Jurmo 1 1kv
(Simo Veistola, William
Velmala ym.)

24.4.1993 Uus, Pitkäluoto 1
2kv (Pekka Alho, Hannu
Klemola, Jarmo Komi, Juk-
ka Sillanpää, Juha Varrela)

2.10.1993 Kor, Jurmo 1

**Viiriäinen Coturnix
coturnix**

16.7.-6.8. Kaa, Kuusisto 1 Ä
(Niko Kurki, Tomi Kai-
janen, Mikko Oivukka,
Paavo Sallinen)

28.5.1988 Mar, Prunkila 1
Ä (Jyrki Normaja ym.)

**Keräkurmitsa Charadrius
morinellus**

25.-26.5. Kor, Jurmo 1

Valkotäpläinen sinirinta (*Luscinia svecica cyanecula*). 11.5.1994, Parainen: Henry Lehto

(Ville Kirstilä, Hannu Eloranta)

Tunturikiuhu *Stercorarius longicaudus*

29.8. Pai, Paimionlahti 1 kv S (Tapani Numminen, Anni-ka Forsten)

Leveäpyrstökiuhu *Stercorarius pomarinus*

31.5. Pai, Paimionlahti 1 vaalea subad/ad NE (Tapani Numminen, Annika Forsten, Matti Lempiäinen)

12.6. Pai, Paimionlahti 1 vaalea subad/ad NE/SW (Tapani Numminen, Matti Lempiäinen)

1.6.1991 Tur, Ruissalo 1 (Jarmo Laine)

Riuttatiira *Sterna sandvicensis*

28.6. Kor, Örskär 2 ad (William Velmala, Jukka Grönlund, Rami Lindroos, Rasmus Mäki)

30.6. Kor, Utö 1 jp (Rasmus Mäki, Rami Lindroos, William Velmala)

6.8. Kor, Jurmo 2 ad vp (Hannu Huhtinen, Rasmus Mäki, Mikael Nordström, William Velmala)

Pikkutiira *Sterna albifrons*

23.5.- ?? Kor, Jurmo 4 ad 1

pull 24.5. alkaen 2 ad, 28.5. alkaen 4 ad., toisella parilla myöhemmin kesällä 1 poikanen. (Ville Kirstilä, Hannu Eloranta, Jari Helstola, William Velmala)

Etelänkiisla *Uria aalge*

10.6. Kor, Ulkosaaristo 9 (William Velmala, Rami Lindroos, Petri Parvinen)

29.6. Kor, Ulkosaaristo 4 (William Velmala, Jukka Grönlund, Rami Lindroos, Rasmus Mäki)

30.6. Kor, Utö 1 ad (William Velmala)

2.7. Kor, Utö 1 jp (Rasmus Mäki, Rami Lindroos)

6.7.1991 Kor, Utö 1 ad

(William Velmala, Antti Kause, Sampo Laukkanen) 18.4.1992 Kor, Utö 1 (William Velmala, Rasmus Mäki, Ville-Veikko Salonen ym.)

Etelänkiislan esiintyminen on painottunut voimakkaasti Korppoon saaristoon; muual-la laji on edelleen erittäin harvinainen.

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*

1.2. Pai, Keskuslaitos 1 n (Petri Laine)

3.-19.2. Kar, Kyrön asema 1 n, löytyi kuolleena 19.2 (Hannu Klemola, Ari Kuusela, Pekka Alho)

4.-20.2. Par, Mustfinn 1 2kv k (Jyrki Normaja, Bertil Blom-qvist, Marcus Dunccker, Markku Laurén, Jukka J. Nurmi, Soili Leveelahti)

25.2. Uus, Lokalahti Ahmasvesi 1 n (Pekka Alho, Tom Lindbom)

20.3. Pai, Paimionlahti 1 (Pekka Toola)

20.-21.3.1988 Kem, Strömma 1 k (Jyrki Normaja ym.)

Sininärhi *Coracias garrulus*

11.6.1985 Lie, Järykselä 1 (Kari Karhu)

Isokirvinen *Anthus novaeseelandiae*

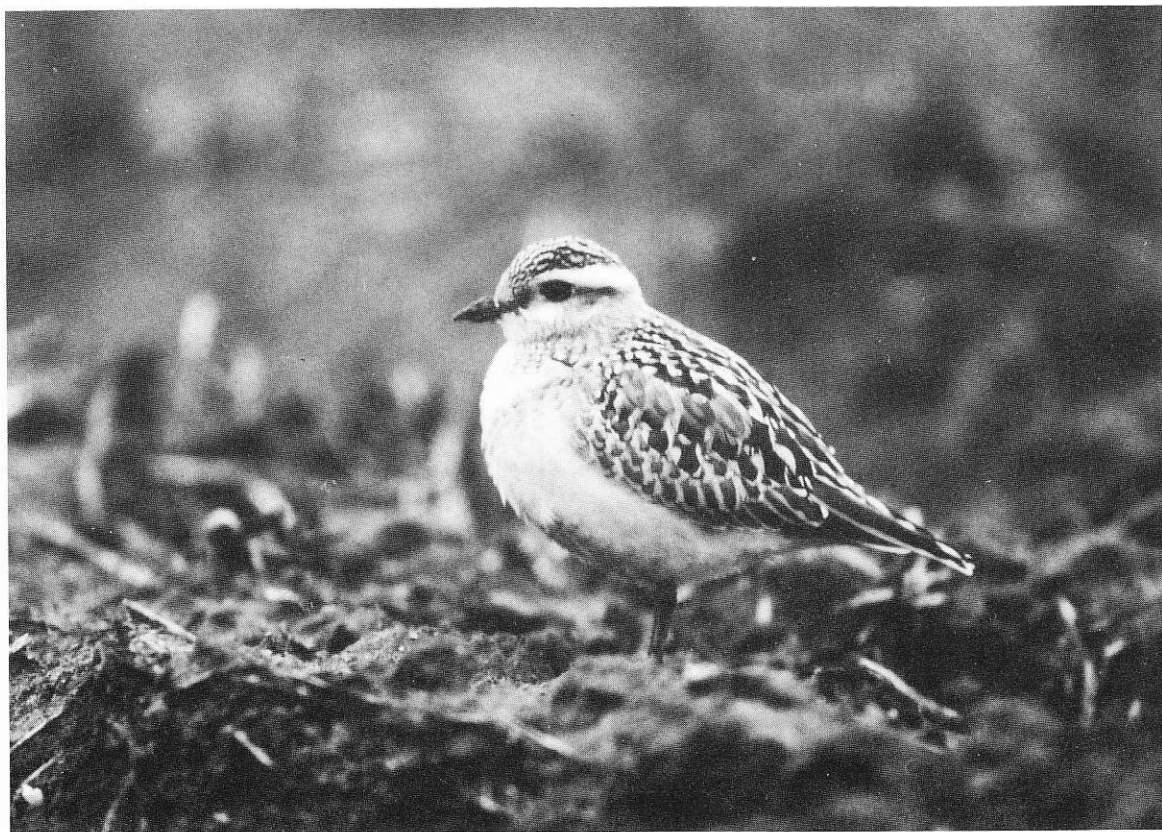
17.9. Sal, Pahkavuori (Jani Laaksonen)

16.10. Kor, Jurmo 1 (William Velmala, Sampo Kunttu, Pekka Toola)

Sepelrastas *Turdus torquatus*

4.10. Kus, Isokari 1 (Jari Helstola, Pasi Laaksonen,

Keräkurmitsa (*Charadrius morinellus*) 1-kv. 13.9.1994, Turku, Ävik: Henry Lehto.
Tästäkään linnusta ei ole tehty ARK-kaavaketta!

Hippiäisuuilintu (*Phylloscopus proregulus*). 21.10.1994, Jurmo: William Velmala

Tarmo Nurmi, Kari Tuominen)

5.10. Kor, Jurmo 1 kv (Reijo Vikman)

8.10.1987 Kor, Jurmo 1 (Jari Helstola, Seppo Kallio, Pasi Laaksonen, Tarmo Nurmi, Ari Rivasto)

Keväthavaintoja ei tarkasteta.

Hippiäisuuilintu
Phylloscopus proregulus

21.10. Kor, Jurmo 1 k reng. (William Velmala)

22.10. Dra, Kuggskär 1 (Janne Riihimäki, Markus

Ahola, Marko Kaukinen)

29.10. Uus, Vekara 1 (Raimo Heinonen, Matti Lempiäinen, Raimo Virtanen)

30.10. Dra, Kuggskär 1 (Jani Laaksonen, Mika Korkki, Janne Riihimäki ym.)

2.11. Kor, Jurmo 1 (William Velmala)

Lapintiainen
cinctus

13.11. Pii, Hepojoki 1 (Mikko Ylitalo)

Parus

Keltahemppo ***Serinus serinus***

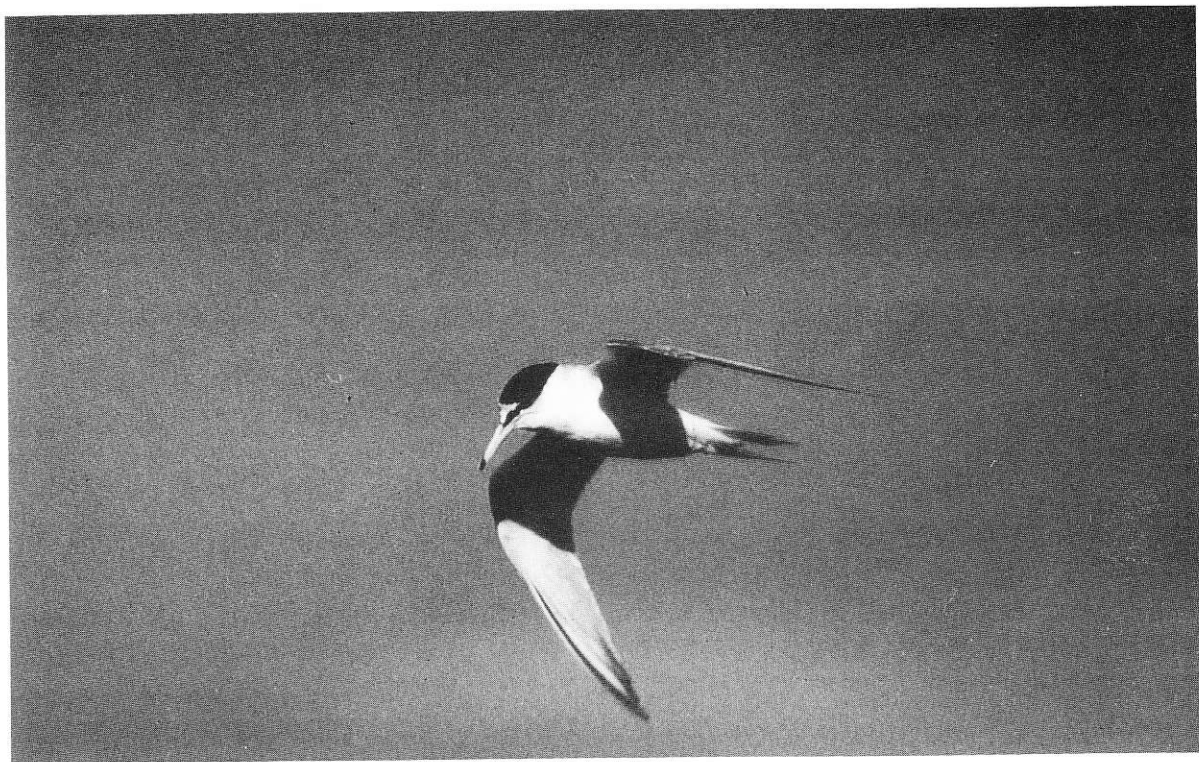
1.-4.4. Kor, Utö 1 k (William Velmala, Jouko Högmander, Antti Kause, Willströmit)

14.10.1991 Kor, Utö 1 k (Jukka Hauru, Kari Varpenius)

Pikkusirkku ***Emberiza pusilla***

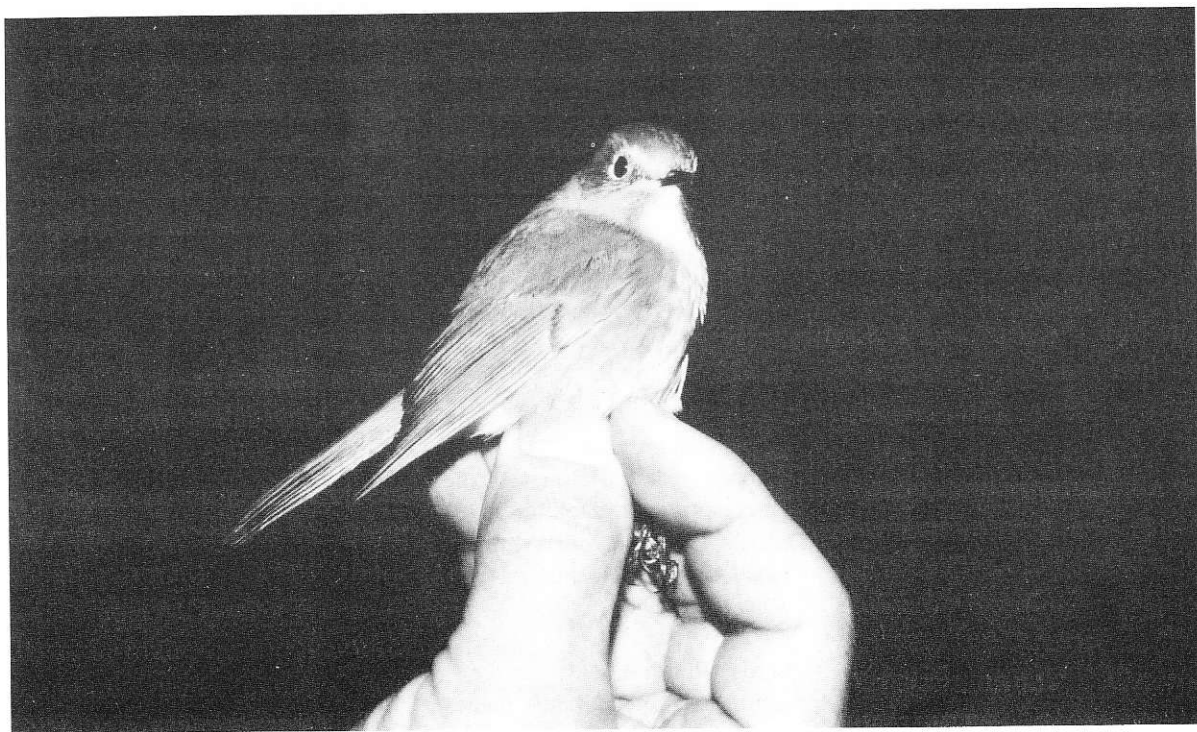
19.10.1994 Uus, Vekara 1 (Raimo Heinonen, Raimo Virtanen)

28.2.-6.3.1988 Rai, Tammisto 1 (Hannu Kormanen ym.)

Pikkutiira (*Sterna albifrons*). Toukokuu 1994, Jurmo: Jyrki Normaja

Sinipyrstö (*Tarsiger cyanurus*). 20.10.1994, Jurmo: William Velmala

Balladi pinnojen vaiheilta

Avustaja

Juhani Toukola

Nyt alkava neliosainen tarina on kuvaus taistelusta huipulla, jossa tunnetusti käy kiivas tuuli. Siellä pärjää vain mies, joka ei vähästä säikähdä eikä kaihda keinoja päämäärään pyrkiessään. Siellä ei tinkijä menesty, sillä hetkenkin epärointi voi tuhota uran.

Tiedän, että monella on paha tapa etsiä kuvitelluistakin henkilöistä ja tapahtumista vastineita todellisuudelle. Siksi on paras todeta heti alkuun, että sellaisia voi löytyäkin ja niitä voi vapaasti itse keksiä. Ne jotka tuntevat selvää anti- tai sympatitaa pinnametsästystä kohtaan, lukekoot tarinan. Todelliset tosikot ja ahdasaivot plaratkoot äkkiä ohi näiden sivujen ja paneutukoot johonkin diagrammiin tai muuhun arvokkaaseen faktaan.

I näytös

Haamuraja, 1000 elämänpinaa, alkoi olla vaarassa katketa. Se, joka ensimmäisenä yltäisi

tähän lukemaan, saisi kuvansa bongaaajamatrikkelin kanteen kultaisten tammenlehvien kehystämänä, vaakunoilla, tähdillä, miekoilla ja nauhoilla koristettuna, pään yllä kruunu, jossa timantein ja safiirein kirjottu teksti: His Majesty - King of Points. Valtakunnassa oli viisi miestä, jotka pahiten uhkasivat tonnin rajaa - sattumoisin kaikki turkulaisia. Tässä pieni esittelykierros:

Olof Hunger

- sinnikkäästä retkeilystä jatkuvaa nälkää näkevä pinnamies; ikä jo 66, mutta pinnoissa pisimmällä: 999.

Inge Koukkuselkä

- nimitys johtuu kumarasta oleuksesta, joka hankittu tuijotamalla neljä vuosikymmentä liian matalalla jalustalla Kowaan. 52v., 998.

Eerik Voittoisa

- nimensä mukaisesti menestynyt, 51v., 998.

Maunu Paljasjalka

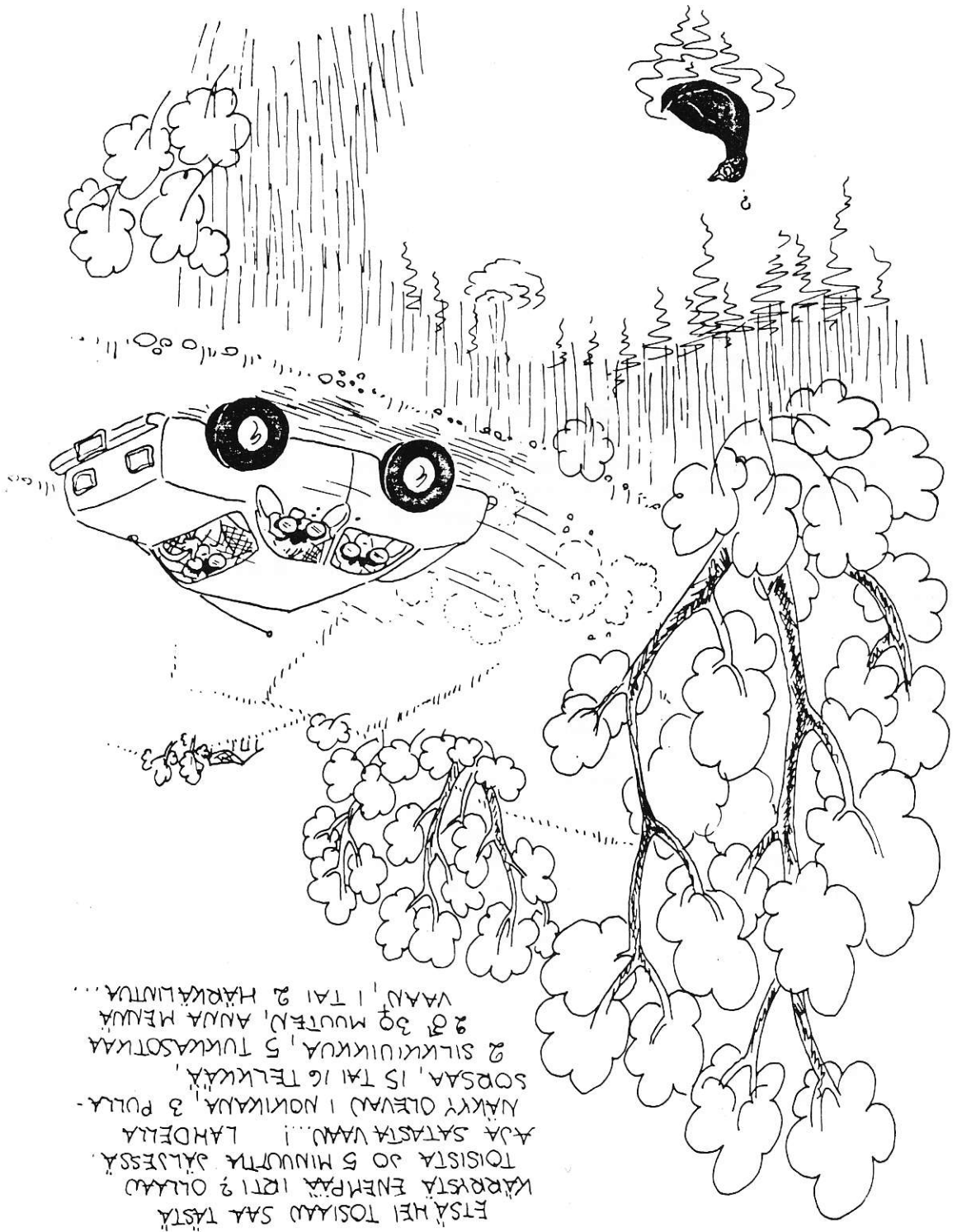
- saanut nimensä siitä, kun saapui kerran joulukuussa Hankoniemelle paljain jaloin katsomaan lumivarpusta; ei hukanut aikaa liikaa pukeutumiseen. 49v., 997 elistä.

Erik Sammalkieli

- mies, jonka puhe lukkiutuu käsittämättömäksi sammallukseksi aina kun kova pinna kyseessä. 48-vuotias, pinnoja 997.

Lisäksi tarinassa esiintyy muita henkilöitä, joita ei tähän erikseen ole heidän harrastelijamaisuutensa ja noviisimaisuutensa vuoksi kirjattu.

Jäitlenlähdon aikaan tavattiin Lohjalla yllättäen kiharapelikaani. Maunu Paljasjalka istui tapansa mukaan puhelimen vieressä ja vastasi heti: "Paljasjalka. Jollei asianne ole pinnaa koskeva, puhukaa hitto vieköön lyhyesti!" Kävi siis kuitenkin ilmi, että pinnasta oli kyse, ja urkittuaan kaikki tarpeelliset

tiedot ja säättyään tiedonvälityksen hitautta - lintu oli nähty sentään jo puoli tuntia sitten - Maunu Paljasjalka katkaisi puhelun ja alkoi levittää sanaa. Eerik Sammalkielen tehtävänä oli välittää tieto mm. Harald Sinihampaalle ja Sven Pörrö-parralle, mutta Eerik oli jo niin kiihtynyt, että jutusta ei tullut mitään. H. Sinihampaalle hän ölisi: "... ja lomisitsija näkyvit-sijäp sisili kintsikkä kiharakeli!" Sinihammas onneksi vanhastaan ymmärsi heti tilanteen vakavuuden ja soitti hetimitä muualle saadakseen selväkielemmän informaation.

Olof Hunger ravasi kotonaan ja repi hiuksiaan: päivä oli pilalla. Hän nimittäin oli jo itselleen kiharapelikaanin aikoinaan vääntänyt, mutta sen sijaan kaikilta pahimmilta kilpailijoilta se puuttui. Retkivehkeitään oitis etsi hänkin, sillä ainahan voisi yrittää edes pitää kritiikkiä korkealla ja kiinnittää muiden huomio muihin asioihin.

Helppoa ei myöskään ollut Eerik Voittoisalla. Hän oli nimittäin lähtenyt pienelle rentoutumisretkelle Jurmoon. Tosin hän oli luonnollisesti ymmärtänyt sen riskin, mikä siihen sisältyi, kun poistui Turusta ja siksi hän oli kehottanut ilmoittamaan pinnoista saarella asuvalle kalastajalle. Pahaa aavistamaton Eerik käveli Länsiriutalla, kun kalastaja saapui paikalle hengästyneenä ja mustalla baskerillaan hikeä pyyhkien. Mies puhui nopeaa saaristoruotsia, joka ei ollut Voittoisan vahvimpia puolia.

- Dom ringde o sa'att dom har sitt nogo kiharapelikaani i luujuu.

Sana "kiharapelikaani" riitti Eerikille. Kuin sähköiskun saa-

neena hän alkoi plarata pientä punaista sanakirjaansa ja jo kymmenen minuutin kuumeisen työn jälkeen hän sai muotoiluksi lauseen:

- Var sitter fågeln?

Samalla hän levitti karttansa kalastajan eteen. Ahavoitunut sormi pyöriskeli rannikon tuntumassa, pysähtyi osoittamaan Lohjaa ja mies toisti taas: "luujuu". Eerik löi satasten miehen kouraan ja pinkaisi juoksuun kohti kylää. Tuli siinä samalla rikotuksi kauan "neljän suohaukan miehen" hallussa ollut ennätys matkalla Järvi - Kylä (2.08). Kylässä Eerik paineli soittamaan merivartiostoon. Siellä tiedusteltiin, oliko kyseessä sairastapaus. Totta, hyvä syy pitää olla jos mieliä saada helikopterin paikalle. Eerik mielti pitkät neljä sekuntia ja vastasi: "On, paha käärmeenpurema". Helikopteri luvattiin ja Eerik ryntäsi kämppään pakkaamaan. Aseman vanhalla hakaneulalla hän ronkki kaksi tyylikästä reikää kantapäähän ja hieromalla ruokakaapista löytyneellä vanhalla sapuskalla sai aikaan elegantin turvotuksen.

Helikopteri päräsi jo Yläniityllä ja Eerik klenkkasi ulos ja laskeutui tuskainen irtistys paareille. Helikopterissa hän vaivihkaa puki sukan ja kengän takaisin jalkaansa. Saaristo näkyi alapuolella palapelinä ja Eerik loi kaihoisan katseen kohti koillista. Kyllä on hyvä, että tuli intti käytyä laskuvarjojääkäreissä, mielti Eerik, kun valtatie harmaa, loivasti kaartuva nauha näkyi alapuolella. Hän tempaisi laskuvarjopakkauksen selkäänsä, potkaisi oven auki ja hyppäsi... Jo saatiin hommaan vauhtia. Vanha laskuvarjomies

kiskaisi narusta ja leijaili puhtaasti aivan tien vieressä olevalle niitylle, jossa sivumennen sanoen laidunsi paikallinen intianhanhi. No, nyt ei ollut aikaa hukattavana lällärilajeihin. Eerik juoksi 48-vuotiaan reippaudella tielle, asettui maakaamaan keskelle ajorataa ja heti puri lifti!

Reilu vartti oli kulunut siitä, kun Paljasjalka ensimmäisenä turkulaisena oli saanut tiedon havainnosta. Uudenmaantiellä ujelsi itäänpäin 56 autokuntaa vihreät hälytysvalot vilkkuen. Kuuliaisesti antoivat hälytysajossa olevat poliisiauto ja ambulanssi tietä letkalle, sillä pinnamiehenä tunnettu Maunu Lainparantaja oli saanut tämän tarpeellisen muutoksen liikenneasetukseen. Autoissa oli tunnelma korkealla: kutsuttiin kavereita ystävällisellä, lähes lempeältä kuulostavalla nimityksellä "Vanha Sika", huudettiin välillä muuten vain suoraa huutoa, toisteltiin sanoja "kolmen kovimman joukoss" ja pantiin pinnakasetti laulamaan "Se on jossain", johon kirkasääninen enkelikuoro takapenkiltä vastasi säännöllisesti "sinne, sinne".

Kun Eerik Voittoisa saapui Jurmosta väsyneen näköisenä paikalle, oli järven rannalla rivissä 49 Kowaa ja kiikarit risteilivät pisin rantoja.

- Onkse? kysyi Voittoisa.

Kieltävä vastaus Kaikki olivat allapäin paitsi Maunu Paljasjalka ja Eerik Sammalkieli, jotka jostakin syystä riemuit-sivat ja iloitsivat kuin pikkulapset. Voittoisa kysyi Hungerilta syytä, joka osoittautui iskuksi Voittoisallekin: miehet olivat juuri nähneet spontaa-

nisti mustapälepinkäisen ja korjanneet lukemansa 998:ksi. Yhtäkkiä kuului huuto, joka leikkasi ilmaa kuin viidakko-veitsi ja sai kaikki lintumiehet jähmettymään.

- Siäl on, siäl on!

Lintu osoittautui kuitenkin vain tavalliseksi pelikaaniksi ja huutajaan kohdistettiin paheksuvia katseita. Joku noviisi taisi siitäkin tosin vuodenpinnan saada. Olof Hunger huokaisi helpotuksesta: johtoasema oli yksin hänen. Hän narisi jatkuvasti, ettei kannattanut enää odottaa - mennyt mikä mennyt. Hän uhkaili myös vastustaa havaintoa myös rariteettikomiteassa, mutta siihen muut totesivat tylästi:

- Ei täs pinnat ennenkää ol ollu komiteast kiinni. Kai sitä itte sentää päättää mitä näkee ja mitä ei. Ei semmost pinnamiäst olekka, jol on vain komitean hyväksymii lajeij.

Olof tuhahti ja tyytyi vaeltelemaan ja kerjäämään toisten eväitä. Äkkiä kuitenkin kuului taas tuo verenpainetta kohottava huuto.

- Siäl on!

Katseet kääntyivät osoitettuun suuntaan ja vastarannalla näkyi todella kaarteleva, siivet alta ja päältä näyttävä kiharapelikaani. 49 Kowaa kääntyili tahdissa linnun mukana kuin lentokonetta seuraava it-patteri. Joukosta alkoi kuulua huutoja.

- Kyl on kaunis. Ihan selvästi näkyy, eiks vaa?

- Nyt on kova. Täst ei parane.

- Mitä me nähdään? Kukkaa ei ol viäl kertonu...

Lyhyen katselun jälkeen alkoivat normaalit rituaalit: kättely ja selkäänhakkaaminen. "... ja-a koukkuselkä suortuu, siit on kaikki iloissaan...", laului Sven

Pörhöparta.

- Ei suorru, mä katon viäl, vastasi Inge Koukkuselkä.

Muilla kuin Hungerilla oli ilo ylimmillään - eikä vähiten Maunu Paljasjalalla ja Erik Sammalkielellä, joille se oli päivän toinen elis!

- Nyt tämäjäpälihä nävihylä kiharikki, sanoi Sammalkieli.

Tunnelma oli jollakin lailla lauennut. Ilmassa tuntunut rahisevan räiskyvä ylijännite oli päässyt purkautumaan ja porukat alkoivat hajaantua omille teilleen. Pinnakasetit soittivat: "Se on jossain", ja enkelikuorot takapenkeiltä vastasivat: "Se oli siellä, siellä".

Turussa kärkimiehet kokoontuivat pieneen palaveriin. Puhetta johti hiljalleen toipumassa ollut Olof Hunger, jonka kanssa kärkisijan 999 jakoi nyt siis neljä muuta bongaria. Palaverissa tultiin siihen tulokseen, että reilun peliä olisi noudatettava, esim. kenenkään paitsioon jättäminen ei tulisi kysymykseen, vaan tieto kulkisi kuten ennenkin. JOS spontaanisti näkee jotain, niin sillehän ei tietysti VOI mitään.

Kuukaude kuluivat rauhallisesti. Jotain lällärikamaa nähtiin siellä täällä, mutta ei ainutakaan Lajia. Vanhat pinna- ketutkin tosi hoitelivat kesympiäkin pinnoja - ikäänkuin pitääkseen yllään taitojaan. Vanhoja tekijöitä nauratti muiten harrastelijoiden edesottamukset ja noviisimaisuus. Hilpeyttä herätti mm.

- kun ns. Idän Pikajunan Miehet (tuntee myös VR:n porukka) matkusti vuorokauden vanhasa, mustassa junanvaunussa käydäkseen katsomassa kivi-

taskuja Joensuun lähistöllä.

- kun porukka ajoi Mossella Kakkolaan ja takaisin, eikä päivä tarjonnut muuta kuin laturin hiilien vaihtamista ja öljyn lisäämistä joka toisella huoltoasemalla.

- kun tuleva tähtitieteilijä liikkui liftaten rekka- yms. autoissa välillä Turku-Itä-Suomi houkutellen retkiseuraa salaamalla sen tosiseikan, ettei lintua ollut enää nähty.

- kun ns. skootteriporuka eli kaksi lääketieteen kandidaattia ajoitti saapumisensa pikku-trappipaikalle siihen hetkeen kun lintu hävisi, juuri ennen skootterin pysäyttämistä, metsänreunan taakse.

Monenlaista sai kuulla ja nähdä, ja pahimmista ei uskalla puhua edes.

Toukokuun lopulla Inge Koukkuselkä lähti Jurmoon Spontaanin toivossa ja väsyneenä odotteluun muiden jäädessä puhelimen vierelle pureksi- maan niveliään kynnet käytettynä).

Sinnikkäästi retkeili Inge Koukkuselkä Jurmossa. Rintataskussa hänellä oli etsintälaite, joka alkaisi piipittää, jos hänelle tulisi sanoma saarelle. Kaikenlaista pikkumukavaa näkyi, mutta se Suuri Ratkaiseva antoi odottaa. Retkeilyä haittasi lisäksi se, että saarella ei voinut täysin vapaasti liikkua, koska oli lintujen pesimäaika menossa. Eräs saarelainen oli sanonutkin Inge Koukkuselälle, että nyt loppui riutoilla kävely, sillä haahkat häiriintyvät Koukkuselän jatkuvasta ravaamisesta - erityisesti eräs vanha haahka, joka on pesinyt samalla paikalla yli 80 vuotta. Koukkuselkä totesi, että

TIPUSENI, PULUSENI
 OMA KYYHKYLÄISENI...
 ...MITÄ PITÄISIT
 TÄLLÄISESTÄ
 RENKAASTA ??

OLENKOHAN JOUTUNUT
 TEKEMISIIN LINTUTIETEILIJÄN
 KANSSA ?

samapa tuo. Paikka on muutenkin kolmen köyhimmän joukossa. Saarelainen ei tästä pitänyt, vaan koki sen loukkauksena ja alkoi säättää Koukkuselkää ja etsiä tästä muita vikoja kuin haahkojen häiritseminen: Koukkuselkä oli tehnyt tarpeensa erään omenapuun juurelle kylässä, josta syystä puu oli kuollut. Koukkuselkä oli hajoittanut vanhan kirjoituspöydän laatikot. Koukkuselkä oli varastanut Mannerheimpostimerkit. Koukkuselkä oli... Inge yritti lepyttää saarelaista, sillä hyvät suhteet paikkakuntalaisiin ovat tietysti tärkeä asia - pinnamiehellekin.

Seuraavana aamuna Koukkuselkä kiipesi Harjulle ja näki kaukana Järvikankaalla ihmeel-

lisen linnun, joka toi lähinnä mieleen kivikkopyyn tai jonkin muun Alectoris-suvun lajin. Koukkuselkä paransi vauhtiaan ja kiivaassa kyyryssä viuhtoen paineli yli Länsikankaan Järvelle ja kohti Länsiriutaa, jonka kiviharjanteen taakse lintu oli hävinnyt. Sydän tykytti ylikierroksilla ja mieleen hiipi vastustamattomasti voitontunne. Tonni oli vahvasti katkeamassa ja sielunsa silmin I. Koukkuselkä näki kuvansa Bongaajamatrikkelin kannessa. sinne kätkeytyneen Sen. Äkkiä hänen eteensä kohosi kuitenkin keppiä pitelevä käsi. Vihainen saarelainen siinä oli jälleen. Ja totesi:

- Ejdrarna ska häcka i fred!
 Inge selitti, ettei hän aikonut

häiritä haahkoja, vaan katsoa harvinaista lintua, joka oli kadonnut riutan toiselle puolelle. Mies ei kuitenkaan myöntänyt erivapauksia. Hiki virtasi Koukkuselän kasvoilla. Ompa tinkimättömän tinkimätön tinkiminen, hän ajatteli. Sivusilmällä hän tarkkaili ympäristöä. Jos selkä olisi suoristunut, olisi juuri ja juuri nähnyt yli harjanteen, mutta 40 vuotta oli liian matalaa jalustaa olivat tehneet selän taipumattomaksi. Tähän ei voinut alistua. Niinpä Inge ryöstäytyi irti ja konttasi kuin kärppä riutan harjalle ja loi janoavan ahneen katseen kivikon yli. Ja siellä, noin 15 metrin päässä istui mitä kaunein...

jatkuu ensi numerossa

Varsinais-Suomen liito-oravista vuosina 1980-1995; Osa 2.

Vesa Sarola

Perinteisesti otukset pesivät tikkalintujen tekemissä koloissa. Kun luonnonkolot ovat vähentyneet ja sopivia pönttöjä on tuotu metsiin, niin liiturit pesivät mieluummin myös niissä. Joskus pesitään talojen ulla-koilla, vajoissa, halkopinoissa yms... Eläimet eivät ole kovin nirsoja pesäpaikan suhteen. Ne tarvitsevat useita pesäkoloja. Varsinainen pesäkolo, jossa emo hoitaa poikasiaan, on yleensä pienireikäisin - vihollisten vuoksi, tietenkin. Uroksella on oma kolonsa ja varakolajakin tarvitaan. Lisäksi tarvitaan ruokavarastokoloja. Lukuisissa isompien pöllöjen pöntöissä olen todennut lepän ja koivun norkovarastoja, mutta hyvin harvoin niitä on ollut pikku pöntöissä. Sopivin pesämaasto lienee järeä vanha sekametsä, mutta revii-rejä olen todennut lähes kaikenlaisissa metsissä - en kuitenkaan soilla. Kalliomänniköissä, rantakuusikoissa, puronvarsilehdoissa, omakotitalojen pihossa yms... Sopivat pesäkolot ovat määrääviä tekijöitä - muissa suhteissa liito-oravat osaavat joustaa. Muutamia revii-rejä olen ih-

meekseni todennut myös peltojen keskellä olevissa pienissä metsä-saarekkeissa, jotka ovat yli 100 metrin liitomatkan päässä suurista metsistä. Toiset asuinpaikat taas ovat syvällä korvessa kaukana ihmisasutuksesta.

Pesinnästä yleensä

Lisääntymispuuhat alkavat kiima-aikana maaliskuun alkuun, jolloin iloluontoisia "liitotentokarnevaleja" pidetään jopa päivän valossa - vastoin tämän eläinlajin yleisiä tapoja.

Emon kantoaika lienee kuukauden paikkeilla. Pesä tehdään koloon ja uroskin auttelee tässä työssä. Pesäaines on hyvin vaihtelevaa. Olen todennut ainakin naavaa (sitäkin vielä on), katajan ja pajun kuorta, karvoja, höyheniä, lampanvillaa, sammalta, lehtiä, pieniä oksan pätkiä, heiniä, jäkälää yms... Suunnilleen vapun jälkeen olen tavannut emoja poikastensa imetystouhuissa. Joskus olen nähnyt pienien poikasten hoitoa myös heinä-elokuussa. Vain muuta-

man kerran olen todennut kaksi peräkkäistä poikuetta samassa pöntössä, jolloin en tietenkään ole voinut varmistua siitä, että emo olisi sama, vaikka todennäköistä se onkin. Poikasmäärät pesueissa ovat olleet havaintojeni mukaan yleensä 2, joskus 1 tai 3 ja vain yhden kerran 4. Alan tutkijoiden mukaan on viitteitä siitä, että urospoikasia syntyisi naaraita enemmän - niin-kuin ihmisillä ja tavallisilla oravillakin. Naaras imettää poika-siaan ehkä kuukauden päivät, jolloin ne jo aloittavat kiipeilyn ja liitolen-totaidon opettelun ja lehtien pureskelun. Perhe pyörii porukassa pesinnän jälkeen vielä useita kuukausia.

Ravinnosta

Liiturien voidaan katsoa olevan kasvisyöjiä. Isoissa pöntöissäni on ollut vuosien saatossa lukuisia suuriakin koivun ja lepän norkovarastoja - joskus hauskaasti kuin halot pinossa. Haavanlehtivarastojakin on ollut. Otukset syövät lähes mitä tahansa kasvien osia. Oikeastaan ne syövät mitä milloin-

"Sopu sijaa antaa". Kuva: Vesa Sarola; 13.7.1991, Paimio.

kin on luonnossa tarjolla niiden reviiireillä; kesällä lehtipuiden lehtiä, marjoja, kukkia, sieniä yms. talvella varastoista lepän ja koivun norkoja, keväällä männyn neulasia, puiden silmuja, pajunkissoja yms... Tutkijat ovat todenneet joskus liiturien herkutelleen myös lintujen munilla ja poikasilla. Varpuspöllöjen myyrävarastoilla on käyty toisinaan "raatovarkaissa", joten ainakin osa otuksista lipeää kasvinsyöjän periaatteistaan. Itse olen vienyt toisinaan joulun alla veitikoille ainakin kahdenlaisia pähkinöitä, jotka myös ovat kelvanneet.

Liikunnasta

Liito-oravat ovat erittäin ketteriä kiipeilemään tiheäoksaiesakin puussa sekä ylös että alas - niinkuin nakkelit konsanaan,

vaikka kyljissä olevien liitopoimujen luulisi haaittaavan menoa. Näin kerran yhden otuksen liitävän noin 35 m, jonka tempun jälkeen mittailin ja laskeskelin hiukan liitokulmaa lähdöstä päätepisteseen kuusen tyvelle. Päädyin noin 15 asteen teoreettiseen kulmaan. Käytännössä eläin heittäytyy aluksi jyrkästi alaspäin ja vauhtia saatuan liittää loivasti, kunnes liidon lopussa koukkaa yläviiistoon pehmeästi jarruttaen. Otus osaa myös nättisti kaarrella väistää puita. Häntää ja liitopoimuja kätevästi käytellen vekkulit mennä viistävät ilmojen halki säkkipimeässä puusta toiseen nopeudella, joka voi olla noin 6 metriä sekunnissa. Pisimmät mitatus liidot ovat Suomessa kuulemma olleet noin 90 metrin luokkaa. Maassa eläin on melko kömpelö ja meneekin sinne vain harvoin.

Suuria aukeita otus lähteekin maata pitkin ylittämään vain poikkeuksellisesti. Olen monasti pohtinut sitä, ovatko eläimet liidelleet muutamille tietämilleni peltojen keskellä oleville reviiireilleen yli 100 metriä, vai onko hypitty pellon poikki. Niinikään olisi metkaa tietää, kuinka liito-oravat ovat asuttaneet esim. Kemiön saaren.

Keskinäisestä sosiaalisuudesta

Lukuisia kertoja olen todennut useita liitureita samassa, joskus pienessäkin pöntössä. Niitä on ollut kaksi, kolme, neljä tai enemmänkin. Usein ei tarkkaa lukua ole helppoa saadaakaan, sillä pieni pönttö näyttää olevan täynnä otuksia ja joskus vekkulit vim-maavat vallan tavattomasti. Olen tavannut

tällaisia "päiväkerhoja" heinäkuussa 28 asteen helteellä ja tamikuussa 22 asteen pakkasella. Kerran kiipesin pöllönkuuntelureissullani maaliskuussa pilkkopimeässä pöntölle kuusen latvaan tutkimaan tilannetta. Taskulampun tuikkeessa ynnäsin ainakin kolme killisilmää kotokolossa. Käsitakseni mukaan liito-oravat ovat keskenään hyvinkin seurallista sakkia. Yleensä tammihelmikuussa olen tavannut eläimiä pöntöissä kaksittain pohtimassa parisuhdettaan.

Suhteista muihin eläimiin ja lintuihin

Vaikka liiturien kerrotaan tuhonneen toisinaan pikkulintujen pesintöjä, en ole itse kuitenkaan tällaista paljoakaan havainnut, vaikka kesätorpamme pihapiirin pöntöissä on asunut monina vuosina sekä liito-oravia että 4-8 eri lajia olevia pikkulintuja. Lintupoikueiden lentoon pääsyä en todennut liiturien estäneen. Kerran on kuitenkin tervapääskyn pesintä omassa erikoispöntössään keskeytynyt munavaiheessa, kun lintu on muninut munansa pöntössä olleen liiturin pesän eteen. Se lienee ollut liito-oravan varapesä. Munia ei kuitenkaan oltu syöty! Metsäseudulla olen kerran todennut talitintin onnistuneen pesinnän suoraan liiturin "uros pesän" tai varapesän päällä naarasliiturin hoitaessa poikasiaan noin 30 metrin päässä toisessa pöntössä. Urosliituri oli asutellut pöntössä koko kevään, kunnes tintti aloitti siinä kesäkuussa onnistuneen pesintänsä. Muutamissa helmi-

pöllön pöntöissä ovat liiturit pesineet onnistuneesti vuorovuosina pöllön kanssa. Pöllökoiras paikkalintuna seudulla asuen ei ole näemmä otuksia kiusannut. En ole tavannut pikkulintujen pahemmin kähmöineen liiturin ollessa puussa. Esim. varpuspöllön ympärillä taisyvät pitävät kovaa metakkaa. Otaksu lintujen ja liiturien suhteiden olevan aika neutraalin. Vaikka näätä onkin tuhonnut muutamien liittäjien pesintöjä isoissa pöntöissäni, niin onpa otusten elämä toisaalta jatkunut nädän pesäpuun lähelläkin - ainakin niin, ettei se ole kaikkia liitureita tappanut. Jos lehtopöllö asettuu asumaan liittäjien reviiirille, on otuksilla totiset paikat. Liito-oravien ja tavallisten oravien suhteesta en ole päässyt selville muuta kuin että joskus liituri on asettunut asumaan oravan talvipesään onnistuen pesinnässään. Ketolan Karin havainnon mukaan oli varpuspöllö ryhtynyt varastoimaan myyriään asuttuun liiturin pönttöön, mutta oli jättänyt homman silleen.

Suhtautumisesta ihmisiin

Jo se seikka, että liiturit ovat asuneet kymmeniä vuosia monien kartanoiden pihapiireissä, kertoo sen, etteivät eläimet ihmisiä pelkää. Kiima-aikoina pidetyt "soidinkarkelet" päivän valossa ihmisten töllistellessä vieressä kertovat niinkään välittömästi suhteesta kaksijalkaisiin. Itselläni on havainto tintinpöntöstä, jossa otukset pesivät 4 vuotta peräkkäin metrin korkeudella maasta mitaten valtatievarressa. Paikka oli niin helppo, että siellä kävi yksi jos toi-

nenkin tuttava ja tuttavantuttava otuksia ihailmassa - valokuvia otettiin yms... Ajattelin aluksi, että eläimet kyllästyvät katselijoihin, mutta eivät pahaksi panneet, vaan pesivät uudelleen ja uudelleen, kunnes siirtyivät 1995 kauemaksi. Useissa varpuspöllön erikoispöntöissä ovat liiturit pesineet jo vuosia tarkkailun alaisina. Normaalisti ne katsovat kaikessa rauhassa silmiini uteliaina tutkiessani talon tilannetta.

Luontaisia vihollisia

Liito-oravan päävihollinen on ollut tietysti ihminen, joka on tuhonnut kolopuita. Luontainen nisäkäsvihollinen on näätä, josta on otuksille kuitenkin aika vähän haittaa, jos pieni-reikäisiä koloja on tarjolla. Nädällä ei ole myöskään mitään mahdollisuuksia ottaa liitureita kiinni takaa-ajossa näiden liitäessä tiehensä. Kanahaukka valoisaan aikaan, huuhkaja, viirupöllö ja lehtopöllö hämärissä ja yöllä, ovat liiturien luontaisia siivekkäitä vihollisia. Lehtopöllö on käsittääkseni selvästi vaarallisempi, koska sen aktiviteetti osuu yksin liittäjien kanssa ja lehtorit pystyvät liikkumaan tiheimmissä metsissä kuin suuremmat pöllöt. Helmipöllön on todettu tappaneen myös liitureita. Uskon kuitenkin tällaisten tapausten olevan aika harvinaisia. Melko yleistä on, että nuori liito-orava pudota mätäkättä talon pihamaalle, jolloin kissa saa helpon saaliin. Näitä tarinoita olen kuullut ainakin kuudesta paikasta.

Pesinnöistä pöllöjen pöntöissä

Vuosina 1980-1995 ovat liiturit kelpuuttaneet pesimäkoloikseen tekemiäni isoja pöllöpönttöjä lähes parikymmentä kertaa - siten painottuen, että helmipöllön pöntöissä on ollut pesintöjä eniten. Kottaraispöntöissä on pesitty noin kymmenkunta kertaa. Viime vuosina käyttöön otetuissa varpuspöllöjen erikoispöntöissä liito-oravat näyttävät pesivän mieluusti. Ne on tehty pyöreästä puusta ja lentoaukko on noin 45 mm ja tiivis kaksoiskatto. Elämäni viimeinen isompi haaste - "saada varpuspöllö tekemäni pönttöön pesimään"- toteutui vuonna 1995. Tämän toistaiseksi ainoan pesinnän lisäksi ovat varpuspöllöt toki kelpuut-

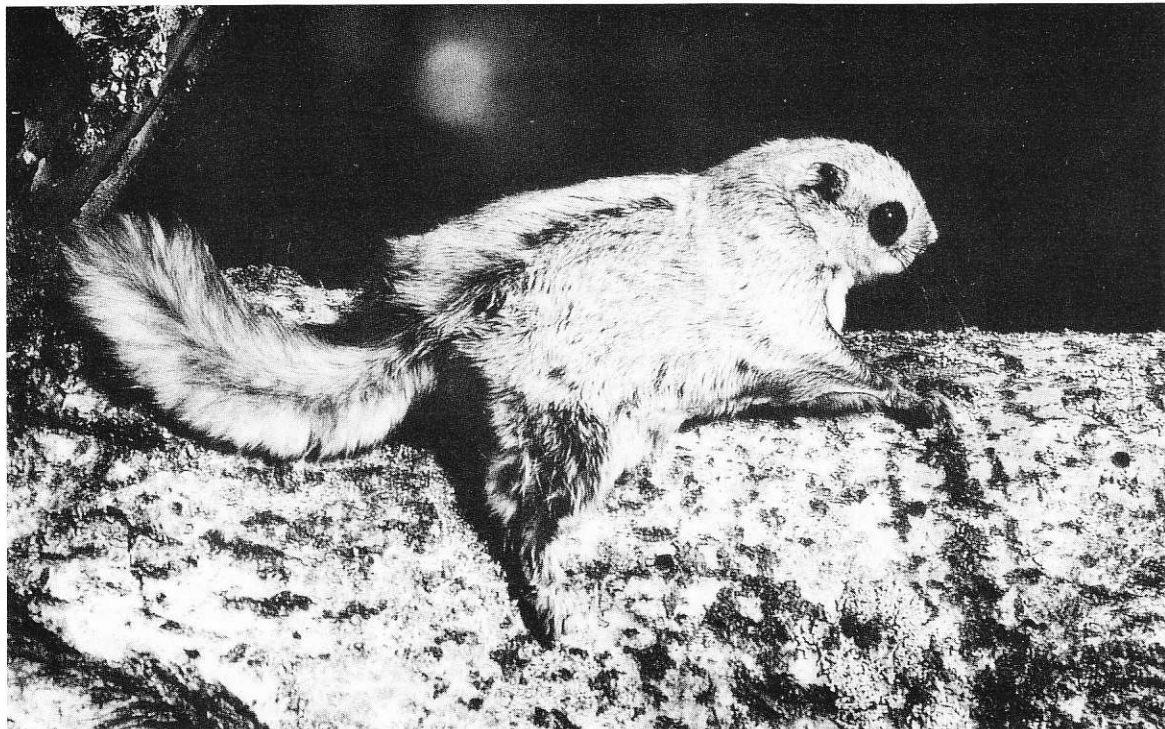
taneet erikoispönttöjä saalisvarastoikseen noin parikymmentä kertaa. Liiturit ovat asustelleet yli kymmenessä pöntössä viime vuosina omalla alueellani ja Ketolan Karin pöntöissä Liedon suunnalla on ollut myös koko joukko pesintöjä. Suurissa pöllöpöntöissä on ollut melko usein liito-oravien norkovarastoja, mutta varpuspöllöjen erikoispöntöissä en ole havainnut niitä ollenkaan - niissä pöntöissä todella pesitään.

Levinneisyydestä

Liito-oravia asustelee Euroopassa vain Venäjällä, Baltiassa ja Suomessa. Euroopan Unioni sai siis liitrista uuden nisäkkään Suomen liittymisen myötä. Täällä eläin on vähentynyt voimakkaasti vii-

meisinä vuosikymmeninä, jolloin metsien hoitotekniikka ei ole suosinut tätä otuslajia. Liiturit puuttuvat laajoilta alueilta mm. Itä-Suomesta ja monelta muultakin suunnalta, missä metsiön kaadettu aukeiksi asti. Etelä-Suomessa eläimiä näyttää olevan vielä aika mukavasti. Otusten liikkumistapa rajoittaa huomattavasti leviämistä. Puusta puuhun pitäisi pöytä painamaan. Aukeita ei hevin ylitellä. Kemiön saarella niitä - ihme kyllä - on ihan kunnan kanta. Paraisilta ja muilta saarilta en ole kuullut liiturien liikkeistä. Tämän esityksen ohessa olevassa kartassa on lähes kaikki tietämäni reviiirit. Reviiiripisteiden keskittymät tiettyihin kuntiin eivät anna oikeata kuvaa todellisesta levinneisyydestä Lounais-Suo-

"Kiivetään taas liitojen välillä". Kuva: Tapani Numminen

Imetystouhuja haapapöntössä heinäkuun helteellä Halikossa. Kuva: Vesa Sarola

"Poikasten pelmuntaa erikoispöntössä". Kuva: Vesa Sarola

nessa. Uskoisin, että suunnilleen Alastaron, Mynämäen, Nousiaisten, Liedon, Paimion ja Sauvon reviirit kuvaavat jotenkin otuksen yleisyyttä täällä. Em. kunnissa on petolintuharrastajilla ollut aika paljon aktiviteettiä myös liitureille. Paimion ja Sauvon reviereistä on melkoinen osa Severi Aaltosen retkeilyn tuloksena löytynyt. Omista pöllöpönttöistäni valtaosa on Mynämäen, Yläneen, Paimion ja Sauvon kunnissa. Se, ettei kartassani näy reviiripistettä jonkun kunnan kohdalla, tarkoittaa oikeastaan sitä, että niillä alueilla ei ole ollut liiturien havainnoitsijoita.

Suojelusta

Liito-oravien suojelussa ei välttämättä tarvita mitään suuria toimenpiteitä kuten esim. kotkien tai vaikkapa valkoselkätikan ollessa kyseessä. Ei huoli lunastaa valtiolle

isoja metsäalueita - jos jonkun pienen puronvarsilepikon jostain suojelee, niin se ei paljon mitään tahoja hetkauta, mutta liitureille se voisi olla ratkaiseva apu elon ankeuteen. Ei tarvitse kieltää ihmisiä menemästä otusten olinpaikoille, sillä eläimet eivät kaksijalkaisia kavahda. Ratkaisevassa asemassa suojelun suhteen ovat ne, jotka päättävät, mitä puita kaadetaan ja mitä ei. Haapoja ei saisi hävittää liikaa, sillä tikkalinnut tekevät juuri niihin mieluusti kolojaan, joissa kerran pesittyään hakkaavat taas uusia koloja, joita mm. liiturit hyödyntävät monia vuosia tikkojen jälkeen. Jos vielä havikoiden tuntumaan jätettäisiin muutamia kunnan kuusia suojapuiksi, niin olisipa se hienoa. Ihanteellinen biotooppi liito-oravalle - niinkuin monelle muullekin elävälle - on monia puulajeja sisältävä sekametsä. Jos se on liikaa metsäherroille, niin pidettäisiin edes

koivua koristeena ja liitureille norkopuina. Kamalin vaihtoehto aukeaksi hakkaamisen jälkeen on yhden puulajin "puupelto". Siellä ei liito-orava voi elää. Metsien sirpaloituminen pieniksi erillisiksi saarekkeiksi on hyvin haitallista otusten liikkumisen kannalta. Puusta puuhun yhteys eri metsäalueiden välillä olisi toivottavaa, jotta eläimet voivat liidellä toisiaan tapaamaan ja geneettisen sulkeutuneisuuden negatiivinen vaikutus minimoituisi, eikä elo menisi sukuruksauksen suuntaan. Oikean mallisia pönttöjä olisi hyvä ripustella - etenkin alueille, jossa on niukalti luonnonkoloja.

Tulevaisuuden näkymiä

Liiturien tulevaisuuden suhteen olen selkeästi optimistinen. Uskon vakaasti otusten liitelevän tyylikkäästi tulevaisuuden Suomessa tai täsmentäen niillä alueilla, jossa eläimiä on olemassa.

Liito-orava on Vesa Sarolan mukaan yleinen varuspöllöjen pönttöjen käyttäjä. Tammi-kuu 1992, Turku, Ruissalo. Kuva: Jyrki Normaja.

Pieni pähkinä purtavaksi

2/1995 lehden ratkaisu: A. Mustakurkkukerttu (*Sylvia rueppelli*) ja B. Siperianuunilintu (*Phylloscopus schwarzi*). Kuvat olivat Jyrki Normajan ja Jouko Hakalan. Tässä pari uutta.

B

